

BETÆNKNING
VEDRØRENDE
KULTURCENTRE

ex. 2

BETÆNKNING NR. 412

1966

Indholdsfortegnelse

	side
Udvalgets nedsættelse	5
Udvalgets virksomhed	5
Kulturudvalgets forslag	6
Bemærkninger til og vurdering af forslaget	6
Udlandet	7
Vurdering af behovet for statsstøttede kulturcentre i Danmark	9
Lovforslag om kulturcentre i relation til anden lovgivning	10
Udvalgets forslag	11
Administrative problemer	12
Budgetter	13
Forslag til kulturcenter i Høje-Taastrup kommune	18
Resumé	21
Mindretalsudtalelser	22
Lovforslag	23
Bemærkninger til lovforslaget	25

Udvalgets nedsættelse.

Den 27. maj 1964 nedsatte ministeren for kulturelle anliggender et udvalg med følgende kommissorium:

»Det påhviler udvalget dels at foretage en nærmere afgrænsning af den kulturelle aktivitet, der tænkes knyttet til kulturcentre over for de kulturelt betonedede fritidsforanstaltninger, som allerede gennemføres med offentlig støtte i henhold til gældende lovgivning eller bevillingspraksis, dels at udarbejde forslag til en rimelig støtteordning.«

Ministeren beskikkede følgende som medlemmer af udvalget:

Kontorchef i ministeriet for kulturelle anliggender Eigil Thrane (formand).

Direktør for ungdomsundervisningen, nu professor, dr. phil. Roar Skovmand.

Ekspeditionssekretær, nu kontorchef i undervisningsministeriet Frida Horten.

Tegneinspektør Edvin Hansen.

Kontorchef i socialministeriet Asger Friis.

Biblioteksdirektør Erik Allerslev Jensen.

Ekspeditionssekretær i boligministeriet Aage Thomsen.

Ekspeditionssekretær i ministeriet for kulturelle anliggender Hans Vilstrup.

Fuldmægtig i finansministeriet Karsten Olsen.

Sekretær i indenrigsministeriet Preben Espersen.

Som sekretær for udvalget beskikkedes sekretær i ministeriet for kulturelle anliggender Hans Jacob Kjær.

Efter udnævnelsen til professor ved Danmarks Lærerhøjskole den 1. september 1964 blev undervisningsdirektør, dr. phil. Roar Skovmand efter ønske den 3. november 1964 fritaget for hvervet som medlem af udvalget, og i stedet beskikkedes den 9. december 1964 undervisningsdirektør, cand. polit. Harald Engberg-Pedersen til medlem af udvalget.

I december 1965 fratrådte ekspeditionssekretær Aage Thomsen efter ønske som medlem af udvalget på grund af ansættelse i det private erhverv og blev afløst af ekspeditionssekretær i boligministeriet Alf Mortensen.

Udvalget har afholdt 19 møder.

Udvalgets virksomhed.

Efter vedtagelse på udvalgets første møde blev der fra udvalget den 3. juli 1964 rettet skriftlig henvendelse til amsungdomsnævnene og til en række repræsentativt udvalgte kommuner landet over med henblik på tilvejebringelse af oplysninger om, hvilke foranstaltninger af tilsvarende art, der allerede måtte være etableret i det pågældende amt (resp. kommune), eller som måtte være under forberedelse, samt om der ydes eller påregnes ydet offentlig støtte hertil. Samtidig hermed blev der fra undervisningsministeriet, socialministeriet og indenrigsministeriet indhentet oplysninger om, hvorvidt der inden for de nævnte ministeriers fagområder måtte være fastsat regler om støtte til lignende eller beslægtede former for aktivitet.

Udvalget har ført drøftelser med initiativtagerne bag planer om opførelse af kulturcentre i flere kommuner, ligesom forstanderen for Roskilde højskole har været indbudt til med udvalget at drøfte mulighederne for etablering af et kulturcenter i forbindelse med en folkehøjskole.

For at danne sig et kendskab til arten og omfanget af den aktivitet, der i kulturel og kunstnerisk henseende udfoldes på folkebibliotekerne, har udvalget aflagt besøg på biblioteket i Hillerød og på musikbiblioteket i Lyngby.

Fra museumsinspektør F. Askgaard, Tøjhusmuseet, har udvalget modtaget en af den pågældende udarbejdet rapport vedrørende den kulturcenterlignende aktivitet, som udfoldes i U.S.A., f.eks. på kunstmuseerne.

Gennem udenrigsministeriet er indhentet en række redegørelser til belysning af forholdene i udlandet; disse vil blive nærmere omtalt nedenfor.

Bibliotekar ved biblioteket i Lyngby, fru Ingerlise Kofoed, der med henblik på studiet af kulturcentre i udlandet har modtaget et legat fra stipendiefondet for uddannelse af bibliotekarer, har efter anmodning fra udvalget stillet sin beretning om studierejsen til rådighed for udvalget.

Udvalget har derhos været i kontakt med socialforskningsinstituttet angående den på foranledning af Danmarks Radio gennemførte under-

søgelse af befolkningens fritidsvaner. Denne undersøgelses resultater er dog ikke endeligt bearbejdet af instituttet ved afgivelsen af nærværende betænkning.

Justitsministeriets lovkontor har ydet udvalget råd og vejledning med hensyn til den endelige udformning af lovforslaget; bl.a. har fuldmægtig Ole Unmack Larsen, justitsministeriet, deltaget i udvalgets afsluttende møder.

Kulturudvalgets forslag.

I december 1963 afgav det af ministeren for kulturelle anliggender nedsatte kulturudvalg et forslag om kulturcentre.

Forslagets formål er at skabe bedre vilkår for befolkningens adgang til kulturel virksomhed gennem tilvejebringelse af indbydende samlingssteder, kulturcentre, hvor folk i fritiden kan møde kunsten i dens forskellige former (bilden, de kunst, litteratur, musik, teater, film m.v.).

Fra kulturudvalgets side motiverer man forslagens fremsættelse med, at der i Danmark savnes samlingssteder, hvor folk med fælles kulturelle interesser kan mødes, og i hvilke der kan skabes mulighed for aktiv medleven i et kulturelt fællesskab. Det fremhæves i denne forbindelse, at kulturlivet i det sociale samvær i nogen grad står i skyggen af underholdningsindustrien, og at snævre boligforhold vanskeliggør den enkelte samfundsborgers muligheder for at dække sit behov for fællesskab med andre mennesker, hvortil kommer, at de moderne massemedier radio og fjernsyn tenderer imod en individuel tilegnelse og medvirker til, at folk i et samfund med høj levestandard og øget fritid holder sig hjemme eller færdes inden for en snævrere privat kreds.

Kulturudvalget understreger, at det bør være en af statens og kommunernes opgaver at skabe et miljø, som giver betingelser for samvær og derigennem medvirker til løsning af det trivselsproblem, der ikke blot omtales i relation til arbejdspladser, men som også består i hverdagsmiljøet. Der peges i denne forbindelse på, at medens der findes organer (oplysningsforbund, biblioteker, højskoler, folkeuniversiteter etc.), der tager sigte på at udvide undervisning og oplysning, den personlige dygtiggørelse og dannelse, er tilfredsstillelsen af behovet for umiddelbar oplevelse hovedsagelig overladt til underholdningsindustrien, fordi de kulturelle institutioners udfoldelsesmuligheder økonomisk og praktisk er så langt ringere.

Idet man fra udvalgets side fremhæver, at

oprettelse af kulturcentre ikke blot sigter imod at imødekomme eksisterende behov, men i lige så høj grad må formodes at kunne vække latente behov, gives der udtryk for, at mens det under de nuværende forhold kun er et mindretal, som har kunstnerisk betonedede interesser, vil kulturcentrene som rammer om et eksisterende og formentlig voksende kulturliv, med tiden kunne blive samlingssteder for de mange, såfremt kulturcentrenes aktivitet får det rette sigte.

Med hensyn til kulturcentrenes etablering giver kulturudvalget anvisning på to muligheder. Dels kan der etableres en øget kulturel virksomhed omkring bestående kulturinstitutioner, (kunstmuseer, kulturhistoriske museer, udstillingsbygninger, teatre), dels kan der opføres eller indrettes bygninger bestemt for den her omhandlede kulturelle virksomhed. Det understreges, at der for ingen af de nævnte to muligheder vedkommende bør tilstræbes ensartethed med hensyn til størrelse eller udformning af kulturcentrene, idet disse må indrettes efter de stedlige forhold. Som initiativtagere til oprettelse af kulturcentre omtaler kulturudvalget en kommune, en lokal gruppe af interesserede borgere eller en bestyrelse for en kulturel institution.

Administrationen af det enkelte kulturcenter foreslås henlagt til en bestyrelse, der under ansvar over for de tilskudsydende myndigheder bør have en sådan uafhængighed, at den inden for givne økonomiske rammer kan tilrettelægge sin virksomhed. Ud fra ønsket om at tilvejebringe et samarbejde mellem de enkelte kulturcentre foreslår kulturudvalget endvidere, at der oprettes et fælles organ, et sekretariat, hvis formål er at tilføre centrene arrangementstilbud af kvalitet og til den billigere pris, som kan opnås gennem en koordineret virksomhed.

For så vidt angår kulturcentrenes økonomi omtaler kulturudvalget som former for offentlig økonomisk støtte dels statslån til delvis imødegåelse af anlægsudgifterne, dels tilskud til dækning af driftsudgifterne.

Sluttelig henstiller kulturudvalget, at ministeriet for kulturelle anliggender udarbejder et forslag om en lov om kulturcentre.

Bemærkninger til og vurdering af forslaget.

Nærværende udvalg har i sine overvejelser i mangt og meget delt kulturudvalgets opfattelse af, hvorledes et eventuelt forslag om en støtte-lovgivning vedrørende kulturcentre bør udformes. Man er således enig i, at initiativet til oprettelsen af kulturcentre må placeres i den loka-

le sektor, således at forstå, at man fra lokal side selv må vurdere behovet for et stedligt kulturcenter og selv tilvejebringe klarhed over omfanget og karakteren af den påtænkte kulturelle aktivitet. Et lovforslag om kulturcentre bør derfor formuleres som et tilbud fra staten om inden for visse grænser og på nærmere angivne vilkår at yde økonomisk støtte.

Man er endvidere enig med kulturudvalget i, at der må åbnes initiativtagerne mulighed for en udformning af kulturcentre som bedst stemmer med de stedlige forhold, således at der bliver støttemuligheder for såvel kulturcentre i nybygninger som centre oprettet i tilslutning til en bestående kulturinstitution.

Med hensyn til den virksomhed, der må udfoldes, for at man kan tale om et kulturcenter, berettiget til statsstøtte, har udvalget imidlertid efter indgående drøftelser fundet det rigtigt at foretage en udvidelse af den definition af begrebet kulturcenter, som kulturudvalgets oplæg bygger på. Der tales i oplægget om indbydende samlingssteder, hvor folk i deres fritid kan møde kunsten i dens forskellige former (bildende kunst, litteratur, musik, teater, film m.v.). Det er hermed udtrykt, at den aktivitet, der udfoldes med støtte i anden lovgivning, navnlig loven om ungdomsskoler og aftenskoler m.v., normalt ikke skulle være inddraget, bortset fra formiddagsundervisning og fra aftenundervisning i visse fag (kunstforståelse, litteratur m.v.), idet kulturudvalget har ment, at denne sidste virksomhed stort set allerede har lokaler, der tilfredsstiller det bestående behov.

Det må klart erkendes, at der mangler lokaler, hvori interesserede aktivt og passivt kan beskæftige sig med kunsten, men dette fører ikke nødvendigvis til at den ydre ramme, der søges skabt for at afhjælpe denne mangel, alene skal forbeholdes den kunstneriske virksomhed.

Man er enig med kulturudvalget i, at hensigten med at etablere kulturcentre ikke kan være derved at skabe lokalemuligheder for det allerede indarbejdede fritidsliv, men det er nærværende udvalgs opfattelse, at kulturcentret må være åbent *også* for anden virksomhed end den rent kunstneriske. Dette vil efter udvalgets mening ikke blot være rimeligt men tillige medvirkende til, at kulturcentret bliver et naturligt hjemsted for egnens kulturelle virksomhed i videre forstand.

Det er af afgørende betydning, at kulturcentret ikke etableres sådan, at der omkring det kan opstå en følelse af, at det er noget eksklusivt og

isoleret. Det skal ikke blot være et samlingssted for de mennesker, der på forhånd har interesser for de fornævnte emner; kulturcentrets opgave er tillige at søge at virke inspirerende også på den del af befolkningen, der ikke på forhånd føler sig tiltrukket af de værdier, der findes i kunsten. Denne »propaganderende« opgave for kulturcentret vil næppe blive løst tilfredsstillende, med mindre det for den stedlige befolkning bliver naturligt at komme i kulturcentret, hvad der i højere grad er håb om, det vil blive, såfremt der også er arrangementer, møder, undervisning m.m., som de pågældende i forvejen har tilknytning til og føler sig fortrolige med.

Disse synspunkter fører til, at kravet til kulturcentret i første række må være, at der foregår en *alsidig* kulturel virksomhed, men - i modsætning til anden fritidsvirksomhed og som det for kulturcentre specielle - med overvejende vægt på det kunstneriske.

Ved at samle en række af forskellige former for kulturel aktivitet i kulturcentret, vil der på forhånd være størst udsigt til, at kulturcentret får betydning ikke blot som et sted, hvor man kan dyrke sine kunstneriske interesser og tilegne sig kundskaber, men også som et sted, hvor man naturligt og uforpligtende kan opnå et samvær med andre mennesker til opfyldelse af det behov for fællesskab og kontakt, som kan være nok så vanskeligt at opnå uden for hjemmet og arbejdspladsen.

Også mere praktisk-økonomiske synspunkter fører til, at man ikke bør begrænse kulturcentrets virksomhed til alene det rent kunstneriske. Navnlig i de tilfælde, hvor der er investeret offentlige midler i anlæg af et kulturcenter, er det klart, at der må stilles krav om en effektiv udnyttelse af lokalerne. Der kan rejses tvivl, om dette krav kunne opfyldes, hvis kulturcentrets formål var begrænset til det kunstneriske, men ikke når f.eks. også aftenskoler og aftenhøjskoles undervisning og dele af det stedlige ungdomsarbejde kan placeres i kulturcentret.

Det bør i denne forbindelse fremhæves, at med de bestående lokalemuligheder må en stor del af voksenundervisningen gives i mindre egnede lokaler i skoler o.l., og at man derfor i kulturcentret i et vist omfang kan medvirke til at opfylde et virkeligt behov for forbedrede lokaleforhold på dette område.

Udlandet.

Til belysning af spørgsmålet om, hvorvidt der i andre europæiske lande fra det offentlige si-

de er truffet foranstaltninger til støtte for oprettelse og drift af kulturcentre eller andre dermed beslægtede former for kulturel og kunstnerisk virksomhed har udvalget indhentet redegørelser vedrørende forholdene i en række lande.

Storbritannien.

I Storbritannien, hvor et antal kulturcentre under betegnelsen »arts centres« allerede er opført eller er under opførelse, er der fastsat meget vide grænser for begrebet kulturcenter. Et sådant center kan være af næsten enhver størrelse og omfatte så at sige alle kulturelle aktiviteter. En enkelt sal kan som hjemsted for amatørteater, udstillinger, filmforevisninger, foredrag og musik m.v. af såvel professionel som amatør-mæssig art omfattes af betegnelsen et kulturcenter; på den anden side omfatter betegnelsen også f.eks. det planlagte Londons kulturcenter, som påtænkes at skulle omfatte koncertsal, filmteater, nationalteater, kunstgallerier og restaurant m.v.

Fra den britiske regerings side erkendes der at bestå et behov for oprettelse af kulturcentre, og med henblik herpå har parlamentet med velvillig indstilling fra samtlige partier i sommeren 1965 vedtaget gennem statsorganisationen »The Arts Council« at yde et årligt bidrag på £ 250.000 til kommuner og regionale sammenslutninger til udvidelse af bestående kulturcentre eller oprettelse af nye. I omtalen af denne bevilling er der bl.a. givet udtryk for, at regeringen håber fremtidig at stille større beløb til rådighed, samt at regeringen med dette forslag stræber efter at gøre den bedste kunst mere generelt tilgængelig og påskønnet i videre kredse. Fra statens side søger man at undgå ensretning med hensyn til kulturcentrenes størrelse, virkeområde og arbejdsmetoder, idet det gøres gældende, at alle former for kulturcentre kan virke som en uvurderlig kerne og stimulans for kunstneriske bestræbelser.

Ved siden af »arts centres« kan nævnes »educational centres«, der findes i betydeligt antal og har en lang tradition bag sig. De kan være både privat ejede og kommunale og lægger i første række vægt på studiemæssige aktiviteter og på det sociale samvær i centret. I arbejdsprogrammerne ser man i vore dage kunstnerisk virksomhed på amatørplanet gøre sig gældende med stor styrke.

Frankrig.

I kulturudvalgets forslag om kulturcentre omtales museet i Le Havre, som realiserer André

Malraux's idé om kulturcentre. Dette museum, hvis navn er »musée et maison de la culture«, omfatter som samlingssted for byens kulturelle interesser ud over udstillingsrum også studiekredslokaler, diskotek, klublokale samt atelier for en amatør-malerskole. I disse lokaler mødes forskellige grupper af byens befolkning til foredrag, film, koncerter og teater m.v.

Udover dette meget moderne indrettede kulturcenter findes der i Frankrig, fortrinsvis i større byer, en række tilsvarende centre, og i den økonomiske og sociale udviklingsplan for årene 1962-65 er der lagt et program for oprettelse af ialt 22 kulturcentre landet over. Der er ikke fastsat nogen egentlig grænse for centrenes virkeområde, som sigter imod at give mulighed for udfoldelse på områderne teater, musik, film, bildende kunst og litteratur.

Kulturcentrene hviler i Frankrig på oprettelsen af lokale foreninger, og et centers administration er opbygget i en generalforsamling, et forretningsudvalg, et bureau og en direktør. Kulturhusene modtager offentlig støtte, og det er oplyst, at staten i medfør af en anordning fra 1960 i praksis dækker 50 % af de reelle udgifter til kulturhusenes oprettelse. I det franske kulturministeriums budget for 1966 er der til dette formål afsat 5 mill. francs.

Schweiz.

Også i Schweiz er der opført kulturcentre; »centres de culture«. Det økonomiske grundlag for opførelsen består i støtte fra såvel forbundsstaten som fra kantonen og kommuner samt fra privat side. Der er ikke fastsat krav til bygninger og virksomhed, men det understreges, at der bør tilstræbes en omfattende og flerstrengt form for aktivitet.

Holland.

I Holland findes der ikke nogen lov eller andre bestemmelser vedrørende statstilskud til kulturcentre, men i de såkaldte stimuleringsområder (områder, hvor der på grund af økonomisk og social tilbagegang gælder specielle regler) kan der af staten på nærmere angivne vilkår ydes et særligt tilskud på højst 75 % af investeringsomkostningerne til opførelse af bygninger, der skal bruges til kulturelle manifestationer, idet bemærkes, at de samlede udgifter til opførelse af det enkelte kulturcenter ikke må overstige fl. 700.000. Med oprettelsen af disse institutioner synes der i højere grad end sædvanligt at være tilgodeset sociale formål.

Den tyske Forbundsrepublik.

Da kulturelle anliggender i Vesttyskland er unddraget forbundsregeringens kompetence og henlagt under de enkelte forbundslande, henholdsvis under kommunerne, findes der ikke ensartede regler vedrørende kulturcentre for det samlede forbundsområde.

Som et led i den såkaldte »reeducation« oprettede og drev okkupationsmagterne i årene efter den sidste krig en række institutioner, som senere er blevet overdraget til de kommuner, hvori de er opført. En del af disse institutioner drives idag som »Volkshochschule«, der må betegnes som en folkeoplysende organisation, hvis arbejde hovedsagelig er koncentreret omkring afholdelsen af foredrag og aftenundervisning. Også i byer, i hvilke besættelsesmagterne intet initiativ har taget, er sådanne institutioner under betegnelsen kulturhuse opført; således Mari, Pforzheim, Reutlingen og Wolfsburg.

I forbundslandet Hessen er der endvidere opført et større antal »Gemeinschaftshäuser«, der kan karakteriseres som moderniserede forsamlingshuse, i hvilke der ved siden af arrangementer af professionel karakter udfoldes en omfattende amatøræssig aktivitet vedrørende bl.a. musik, tegning og maleri.

Sverige.

I Sverige kan f.eks. Moderna Museet i Stockholm nævnes som en institution, hvor man sigter imod at forene den museale virksomhed med en aktivitet bestående af forskellige udstillinger, koncerter, foredrag, klubaftener m.v.

Adskillige steder findes tillige institutioner, som er nært beslægtede med de heromhandlede, opført af en kommune som hjemsted dels for det kommunale bibliotek, dels for den af Arbejdernes Bildningsförbund (svarende til A.O.F. i Danmark) organiserede kulturelle aktivitet, der er af en så alsidig karakter, at en række kommuner har fundet det rimeligt at tilvejebringe egnede lokaler til virksomheden.

Vurdering af behovet for statsstøttede kulturcentre.

For at få belyst i hvilket omfang, der på forhånd er interesse for oprettelse af kulturcentre, har udvalget som ovenfor nævnt rettet henvendelse til amtsungdomsnævnene og en række kommuner og forespurgt, dels hvilke foranstaltninger - af tilsvarende art som dem, der skal foregå i kulturcentret — der allerede måtte være

etableret i pågældende amt eller kommune, dels om eventuelle planer om kommende kulturcentervirksomhed.

Med henvendelsen søgte man endvidere fremskaffet vejledende materiale, på grundlag af hvilket man eventuelt kunne få belyst, hvilken størrelsesorden bevillinger til anlægslån og driftstilskud til kulturcentre bør have i de første år.

Af besvarelsen fremgår, at enkelte kommuner har planer om opførelse af et kulturcenter, medens den overvejende del af de adspurgte kommuner ikke har konkrete planer. På den givne foranledning udtaler flere kommuner, at man med interesse vil følge sagen og være opmærksom på de muligheder, som en eventuel ny lovgivning om støtte til en udvidet kulturudvikling måtte indebære. I enkelte af besvarelsene er fremhævet, at vedkommende kommune ikke påtænker et særligt initiativ, idet der allerede foregår kulturcenterlignende aktivitet i tilslutning til det stedlige bibliotek, kunstmuseum, teater etc.

Af besvarelsene har man kunnet konstatere interesse for kulturcenterplanerne, men man har dog kun i ringe omfang kunnet danne sig et indtryk af, hvilket initiativ en støttelovgivning til kulturcentre vil udløse, hvilket for så vidt ikke kan undre, når der ikke i forbindelse med forespørgslen kunne gives nogen oplysning til de pågældende kommuner om et statslån (statslån) til opgavens løsning.

Efter at kulturudvalgets betænkning blev offentliggjort, har der været en livlig debat både om selve ideen og om den måde, på hvilken den bør søges udformet. Efter udvalgets opfattelse kan der spores en så overvejende positiv indstilling over for tanken om oprettelse af kulturcentre, at man mener, at der kan tales om et behov på dette område.

Udvalget har overvejet, om den tilsigtede forøgelse af den kulturelle aktivitet kan opnås alene ved stedligt initiativ, således at en statsstøtte her til skulle være uforuden.

Med fuld anerkendelse af den kulturelle indsats, der er udøvet af kommuner og private uden eller med kun begrænset statsstøtte, mener man, at situationen realistisk må bedømmes sådan, at kommuner eller selvejende institutioner ikke alene vil kunne magte økonomisk at skabe den udvidelse af rammerne for den kulturelle aktivitet, som forslaget om oprettelse af kulturcentre er et udtryk for.

Derfor kommer, at man finder det urigtigt,

om der anlægges en forskellig vurdering alt eftersom det drejer sig om støtte til specielt kunstnerisk virksomhed eller til kulturel aktivitet i øvrigt. En for hele sagens gennemførelse afgørende forudsætning må være, at det mål, der tilsigtes nået med oprettelse af kulturcentre - bedre vilkår for befolkningens adgang til kulturel, specielt kunstnerisk virksomhed - betragtes som en naturlig og logisk udbygning af det oplysningsarbejde, der i forvejen er etableret og rodfæstet.

Lovforslag om kulturcentre i relation til anden lovgivning.

I Danmark er nærværende forslag det første forsøg på at skabe en støtteordning for kulturcentre.

Som anført side 7 mener udvalget, at centrene i Danmark må skabes på et bredt grundlag, således at også anden virksomhed end den rent kunstneriske får naturlig tilknytning til centret.

Heraf følger, at kulturcentre vil rumme forskellige former for virksomhed, som isoleret betragtet er omfattet af gældende lovgivning, jfr. nærmere de indledende bemærkninger til lovforslaget side 25.

Nedenfor gives i summarisk form oversigt over de væsentligste af de lovbestemmelser m.v., som vil kunne få berøring med nærværende lovforslag:

Lov nr. 166 af 7. juni 1958 om de kulturhistoriske lokalmuseer, således som ændret ved lov nr. 54 af 4. marts 1964.

Lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre.

Lov nr. 118 af 15. april 1964 om statstilskud til kunstmuseer.

Lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker.

Lov nr. 155 af 27. maj 1964 om film og biografer.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 16. maj 1959 af lov nr. 311 af 4. juli 1942 om folkehøjskoler og landbrugsskoler, med senere ændringer.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 14. juni 1960 af lov om ungdomsskoler og aften-skoler m.v.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 25. juli 1963 af lov nr. 122 af 4. april 1928 om statstilskud til anerkendte private seminarier, med senere ændringer.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 31. august 1963 af lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen med senere ændringer.

Lov nr. 193 af 4. juni 1964 om børne- og ungdomsforsorg (ungdomsklubber, fritidshjem og børnehaver).

Boligministeriets bekendtgørelse af 15. juni 1965 af lov nr. 356 af 27. december 1958 om boligbyggeri (kapitel 5) med senere ændringer.

Såfremt der i et kulturcenter finder aktiviteter sted, som vil kunne henføres under en af ovennævnte love, må hovedreglen være, at tilskud til denne aktivitet ydes i henhold til den for dette område gældende lovgivning. Har f.eks. en lokal aftenhøjskole hjemsted i kulturcentrets lokaler, er udgifter til lærerlønninger m.v. kulturcentret uvedkommende, og det eneste økonomiske spørgsmål, der opstår nævnte institutioner imellem, er, om aftenhøjskolen som bruger af lokalerne bør betale leje m.v.

Udvalget har været opmærksom på, om det her fremsatte forslag til en støtteordning for kulturcentre på nogen måde - utilsigtet - kan komme til at virke til skade for andet bestående kulturelt arbejde.

I det store og hele må spørgsmålet kunne besvares benægtende, men specielt i relation til folkebibliotekerne vil det være rimeligt at anstille en nærmere undersøgelse, ikke mindst fordi det synspunkt har været fremført, at oprettelse af kulturcentre vil kunne medføre en spredning af de kræfter, der indenfor biblioteksområdet er sat ind på dækning af også flere af de her omhandlede opgaver.

Som tidligere omtalt er folkebiblioteket den institution, der nærmest svarer til et kulturcenter. Efter den nye bibliotekslov tilsigtes bibliotekernes aktivitet udvidet betydeligt udover arbejdet med bøgerne.

Det har derfor måttet overvejes, om en udbygning af bibliotekerne vil overflødigsgøre oprettelse af kulturcentre.

Visse folkebiblioteker kan tænkes således udbygget, at der ikke nødvendigvis - ved siden af biblioteket - vil blive behov for oprettelse af et selvstændigt kulturcenter.

Allerede heraf følger, at gennemførelse af kulturcenter tanken ikke må ske på bekostning af udbygningen af bibliotekerne.

Dermed er imidlertid ikke sagt, at bibliotekerne generelt kan dække samme behov som kulturcentre.

Det karakteristiske for kulturcentret er jo, at det for at blive godkendt som sådant må rumme en alsidig kulturel, særlig kunstnerisk virksomhed. Kravet om alsidighed indebærer ikke,

at ganske bestemte kunstneriske områder *skal* være repræsenteret i centrets virksomhed. Et kulturcenter kan således godkendes f.eks. uden mulighed for teatervirksomhed eller med kun begrænsede muligheder for f.eks. aktiv udfoldelse inden for bildende kunst eller musik, hvis andre af de kunstneriske områder er fylldigt repræsenteret, men det må dog på forhånd søges sikret, at centrenes virksomhed ikke får slagside, således at kun bestemte grene af den kunstneriske virksomhed får indpas.

Hvis man knyttede kulturcentret alene til biblioteket, ville man efter udvalgets opfattelse dermed på forhånd foretage en begrænsning af kulturcentrets mulighed for alsidighed, idet man næppe vil kunne tænke sig, at billedkunst, musik, teater etc. — navnlig for så vidt angår befolkningens aktive udfoldelse inden for disse områder — vil kunne opnå samme placering i et bibliotek som i et selvstændigt kulturcenter.

Dertil kommer, at kulturcentrets betydning som samlingssted for mennesker med forskellige kunstneriske interesser nok i nogen grad ville blive reduceret, såfremt biblioteket i sig selv var den eneste kulturcentermulighed.

Det specielle biblioteksmiljø synes kun i begrænset omfang egnet som hjemsted for den frie udfoldelse inden for det kunstneriske område, ligesom større arrangementer af professionel karakter — teaterforestillinger, mere omfattende kunstudstillinger, orkesterkoncerter, ballet m.v. — næppe kan gennemføres i selv moderne udstyrede biblioteksbygninger.

Der ses således ikke at være grund til at mene, at oprettelse af kulturcentre overflødiggøres på grund af bibliotekets muligheder for et alsidigt virke. I tilfælde, hvor kulturcentret knyttes til biblioteket, vil det sandsynligvis være medvirkende til at styrke bibliotekets stilling og i tilfælde, hvor centret oprettes på anden måde, ses der ikke derved at ske nogen indskrænkning i bibliotekets muligheder. Som nævnt må det dog være en forudsætning, at der ikke sker en stramning af bevillinger eller byggekvoter til biblioteker med henvisning til den støtte, der ydes til kulturcentre.

Udvalgets konklusion må derfor blive, at kulturcentervirksomhed ikke alene bør være knyttet til bibliotekerne. Der er ikke tale om et »enten-eller«, men om et »både-og«.

Udvalgets forslag.

Udvalgets opgave har ikke været at tage stilling til, om kulturcentre bør oprettes, men med

udgangspunkt i kulturudvalgets beskrivelse af begrebet kulturcenter at søge at klarlægge, dels hvad der skal forstås ved et kulturcenter i en eventuel kommende lovs forstand, dels at fremsætte forslag om, hvilken støtte der fra staten bør ydes til sådanne centre.

Som tidligere nævnt betragter udvalget oprettelse af kulturcentre som en udbygning af det oplysningsarbejde, der i forvejen er etableret, og det må være en naturlig konsekvens heraf, at der bør kunne ydes støtte til centre af forskelligt omfang og indhold under hensyn til de stedlige behov for en udvidelse af de kulturelle aktiviteter.

Hvis man — som betingelse for statsstøtte til et kulturcenter — tænkte sig at kræve, at dette måtte råde over egen bygning, hvori der var indrettet så og så mange lokaler til bestemte kulturelle og kunstneriske formål, og at der i disse lokaler skulle drives en i art og omfang nærmere beskrevet virksomhed, ville man opnå en klar afgrænsning både af kulturcenterbegrebet i sig selv og af centrets virksomhed i relation til andre kulturelle institutioner.

Uanset at en sådan løsning således ville frembyde væsentlige definitoriske og administrative fordele, har udvalget dog ikke ment at kunne fremsætte forslag herom, idet en så snæver fortolkning af begrebet kulturcenter ville kunne medføre urimelige konsekvenser. Det kunne f.eks. meget vel tænkes, at en eksisterende kulturel institution ved en mindre udbygning kunne gøres velegnet som hjemsted for en kulturcentervirksomhed, og det ville da være uden mening at måtte afslå støtte hertil, medens der var mulighed for at yde støtte til opførelse af en selvstændig — men i dette tilfælde ikke påkrævet — nybygning for et kulturcenter.

Kun med en bred støtteordning, som kan komme både store og små centre til gode og give mulighed for støtte til centre, hvad enten de råder over egen bygning, eller de har løst lokale-spørgsmålet på anden måde, mener man at kunne opnå, at kulturcentrene i løbet af et forholdsvis kortere åremål vil kunne få en sådan udbredelse, at der virkelig bliver tale om en udvidet adgang for hele befolkningen til at komme i kontakt med kunsten.

Udvalget stiller derfor forslag om, at der bliver mulighed for at yde statslån til opførelse af nye bygninger, til køb af en eksisterende ejendom og dennes eventuelle indretning til brug for et kulturcenter — og til en tilbygning til en bestående kulturel institution.

Endvidere foreslår man, at der bliver mulighed for driftstilskud ikke alene til de ovennævnte lokaler og den virksomhed, der foregår deri, men også lokale- og driftstilskud til kulturcentervirksomhed, der foregår i lokaler, hvortil der ikke er ydet etableringsstøtte.

Udvalgets forslag om de nærmere regler for anlæg og drift af kulturcentre findes i det i nærværende betænkning optrykte udkast til lovforslag med bemærkninger, hvortil henvises.

Administrative problemer.

Man må imidlertid gøre sig klart, at en statsstøtte efter disse retningslinier kan skabe en række administrative og praktiske problemer.

Den væsentligste betingelse for godkendelse af et kulturcenter er, at der er sikkerhed for, at der kan gennemføres et tilstrækkeligt omfattende og alsidigt program for institutionens virksomhed, men når man tilstræber en elastisk støtteordning på bredt grundlag, er det på forhånd ikke muligt klart at fastsætte hverken det konkrete indhold af eller grænserne for denne virksomhed. Et kulturcenter er ikke - og kan efter udvalgets opfattelse ikke være - et entydigt begreb. En støtteordning må principielt kunne komme hele landets befolkning til gode, og det kan ikke forventes, at et kulturcenter i en lille landkommune kan drive samme intensive og vidtspændende virksomhed som centret i en hovedstadskommune eller en større købstad, ligesom det i vidt omfang må være overladt til det stedlige initiativ, hvilke former for kulturel og kunstnerisk virksomhed, der skal have prioritet i netop denne egn.

Denne vide ramme for kulturcentrets virksomhed er i sig selv meget ønskelig og efter udvalgets opfattelse nærmest nødvendig for hele sagens gennemførelse, men den vil utvivlsomt medføre, at der kan opstå visse praktiske vanskeligheder, når spørgsmålet tilskud eller ikke-tilskud skal løses.

Der vil kunne opstå grænsetilfælde, hvor der vel er lagt planer om nogen kunstnerisk virksomhed, men hvor andre formål, f.eks. aftenskole, anden undervisning og klubarbejde optager en så væsentlig del af tiden, at det må blive tvivlsomt, om støtte efter en lov om kulturcentre kan ydes.

I andre tilfælde kan den kunstneriske virksomhed nok siges at udgøre den væsentlige bestanddel af kulturcentrets program, men virksomheden kan i sig selv være begrænset til få og spredte arrangementer, som måske ikke bedømt

som en helhed vil være tilstrækkelige til at opnå statsstøtte som kulturcenter.

I sådanne situationer må det erkendes, at den vage definition af kulturcentrets formål kan sætte den godkendende myndighed i en situation, hvor den på den ene side nødtigt vil hævme et initiativ, men på den anden side er ansvarlig i økonomisk henseende for, at et forbrug af offentlige midler til disse formål sker efter lovens ånd og forudsætninger. Det må i denne forbindelse ikke overses, at en afvisning af et andragende om tilskud i visse tilfælde må kunne virke vanskelig forståeligt for initiativtagerne til en ny kulturcentervirksomhed.

Afgrænsningen af kulturcentrenes berøringsflader med den øvrige af staten støttede kulturformidling vil også kunne frembyde problemer, som kan vise sig i flere relationer.

Opføres f.eks. et nyt folkebibliotek, hvori en del af bygningen er beregnet til kulturcenter, vil der kunne ydes statslån til centret, men ikke til biblioteket. Det må forud for byggeriet afgøres hvilke af de nye lokaler, der naturligt henhører under biblioteket og hvilke under centret, men det må erkendes, at man hverken af biblioteksloven og den sig dertil sluttende bekendtgørelse eller af det her fremlagte udkast til lovforslag om kulturcentre kan nå frem til et klart resultat, idet ingen af de nævnte love m.v. indeholder eksakte forskrifter om, hvilke lokaler der skal eller bør være i de pågældende institutioner, jfr. i øvrigt nærmere herom bemærkningerne til lovforslagets § 5.

I det nævnte eksempel er det af tilskudsmæssige grunde nødvendigt, at kulturcentret er administrativt og økonomisk adskilt fra biblioteket, men i det praktiske arbejde vil det nok kunne skabe visse komplikationer, at de to nært beslægtede institutioner, der virker under samme tag, i princippet skal have hver sin selvstændige ledelse og økonomi.

I tilfælde, hvor der er ydet statslån til lokaler til kulturcenter, kan man med tiden tænke sig den situation, at den egentlige kulturcentervirksomhed af manglende interesse eller af andre årsager begrænses til fordel for anden kulturcentret mere eller mindre uvedkommende virksomhed. Dette vil i praksis kunne medføre meget vanskelige overvejelser om, hvorvidt statslånet kan blive stående i bygningen eller må kræves indfriet.

Med ovenstående betragtninger har udvalget ønsket at pege på, at den praktiske gennemførelse af et lovforslag om kulturcentre som det af

udvalget foreslåede - navnlig i begyndelsen indtil en vis praksis har nedfældet sig — vil være forbundet med vanskeligheder, og at der i en række grænsetilfælde vil kunne opstå begrundet tvivl. På den anden side vil det være uforeneligt med den bærende idé i forslaget om kulturcentre på forhånd at søge centrets lokaleforhold og virksomhed lagt i så stramme rammer, at de skitserede problemer væsentlig formindskes.

De påpegede vanskeligheder med hensyn til administrationen af en eventuel kommende lov om kulturcentre bør erkendes, men de bør dog ikke overvurderes. Det er udvalgets opfattelse, at der allerede derved, at støtteordningen til kulturcentre administreres centralt, kan skabes sikkerhed for en retfærdig og konsekvent praksis over for de kommuner og selvejende institutioner, der retter henvendelse til staten om støtte, samtidig med at støttens samlede omfang vil kunne reguleres ved fastsættelse af bevillingsrammer for det enkelte finansår, jfr. nærmere herom bemærkningerne til lovforslagets § 6.

Under hensyn til de problemer, som en centraliseret administration af en lov om kulturcentre vil frembyde, har udvalget overvejet, om der til bistand for administrationen burde nedsættes et fagligt nævn, hvis opgave skulle være at gøre indstilling til ministeren i de sager om støtte til kulturcentre, der rejses fra stedlig side. Nævnet skulle tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt institutionens økonomi, lokaler, virksomhed, sæsonprogram o.s.v. må skønnes at opfylde de krav, der må stilles til et statsunderstøttet kulturcenter, ligesom nævnet kunne behandle budgetter og regnskaber og i øvrigt udøve rådgivende og vejledende virksomhed.

Man har imidlertid ikke fremsat forslag om et sådant nævn, idet det må befrygtes, at sagerne behandling først i et nævn, der på grund af opgavens alsidige karakter måtte have et betydeligt antal medlemmer, derefter i ministeriet vil kunne virke forsinkende på ekspeditionerne. Dertil kommer vanskeligheden ved at afgrænse nævnets kompetence og ved at sammensætte et nævn med sagkyndige medlemmer, som vil kunne afse tid til arbejdet.

Derimod må man anse det for nødvendigt, at der til bistand for ministeren ansættes en konsulent, som på en enklere måde vil kunne varetage en del af det praktiske arbejde.

Budgetter.

Da man inden for rammerne af lovudkastets § 1 tilsigter en kulturel og kunstnerisk aktivitet,

der både for så vidt angår art og omfang fastlægges på grundlag af lokale behov, må det på indeværende tidspunkt anses for udelukket at opstille noget sikkert budget for et kulturcenter.

På baggrund af at de i lovudkastets §§ 6 og 7 angivne former for statstilskud alle har karakter af lovbundne udgifter for staten, finder man det fra udvalgets side rimeligt, at der søges tilvejebragt mulighed for en eventuel begrænsning af det samlede beløb, staten i det enkelte finansår kan komme til at yde i tilskud til kulturcentre. *

Man har i denne forbindelse overvejet en ændret formulering af udkastets § 6 og § 7, hvorefter de forskellige former for tilskud vil kunne ydes med *indtil* halvdelen af de respektive udgifter, således at statsstøtten ikke længere har karakter af lovbundne udgifter af fikseret størrelsesorden. Når man fra udvalgets side imidlertid ikke mener at kunne gå ind for dette forslag, skyldes det, at en sådan formulering er egnet til hos kommuner og selvejende institutioner at skabe en sådan begrundet usikkerhed med hensyn til spørgsmålet om størrelsen af det statstilskud, der kan påregnes til et godkendt kulturcenter, at man næppe turde gå igang med opgaven.

Den nu valgte formulering af udkastets § 6 bygger på den opfattelse, at såfremt ministeren for kulturelle anliggender har godkendt et kulturcenter i medfør af udkastets § 3, og der på grundlag heraf med finansudvalgets tilslutning ydes dette statslån i medfør af udkastets § 4, hhv. § 5, bør et sådant kulturcenter have sikkerhed for, at der til driften vil kunne påregnes tilskud i medfør af §§ 6 og 7. Efter udvalgets opfattelse vil en formentlig ønsket begrænsning af statens samlede tilskud til driften af kulturcentre i medfør af udkastets §§ 6 og 7 kunne ske derved, at der på de årlige bevillingslove optages en rammebevilling af passende størrelse til dette formål. Udvalget henleder i denne forbindelse opmærksomheden på, at selv om et kulturcenter opfylder de i udkastets § 3 stillede betingelser for godkendelse som tilskudsberettiget kulturcenter, og selv om etableringslån ikke er fornødent, vil ministeren for kulturelle anliggender kunne stille spørgsmålet i bero under henvisning til, at der i det pågældende finansår ikke findes fornøden bevilling til at yde tilskud i medfør af §§ 6 og 7 til nye institutioner, idet bevillingen på grundlag af de godkendte budgetter for de allerede etablerede, god-

*) Jvf. den af finansministeriets repræsentant afgivne mindretalsudtalelse side 22.

kendte kulturcentre må påregnes at ville medgå fuldtud alene til driftstilskud til disse. Derimod må det være en konsekvens af tilskuddenes lov-bundne karakter, at staten er forpligtet til at yde tilskud til godkendte kulturcentre, som opfylder betingelserne herfor, og sådant tilskud må ydes efter de i §§ 6 og 7 indeholdte regler på grundlag af godkendte budgetter og regnskaber, selvom den givne rammebevilling derved overskrides - f.eks. fordi de budgetterede indtægter har svigtet i væsentlig grad. Men ministeren kan afvise forøgede tilskud, såfremt kulturcentret, efter at budgettet er godkendt, måtte have udvidet sin aktivitet udover, hvad der er oplyst i budgettet.

Med henblik på overvejelserne vedrørende størrelsen af det beløb, der bør søges optaget på bevillingslovene til dækning af driftstilskud i medfør af udkastets §§ 6 og 7, er det efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssigt at søge opstillet visse vejledende budgetter for såvel kulturcentre, opført som kommunale institutioner som for selvejende institutioner. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at de nedenfor angivne budgetopstillinger ifølge sagens natur er overvejende skønsmæssigt fastsatte. Der er fra udvalgets side kun tilsigtet en angivelse af, hvorledes kulturcentrenes budgetter kan tænkes at blive udformet, uden at der med disse eksempler er tilsigtet angivet nogen retningslinje for, hvad der med hensyn til art og omfang må skønnes ideelt.

Til kulturcentre, opført som kommunale institutioner, ydes i medfør af udkastets §§ 6 og 7 dels et årligt bygningstilskud på halvdelen af de dokumenterede nettoudgifter til bygningens drift, henholdsvis halvdelen af en godkendt husleje, dels et driftstilskud på halvdelen af institutionens øvrige nettoudgifter i det omfang, hvori regnskabet sammenholdt med det tidligere godkendte budget godkendes af ministeren for kulturelle anliggender.

Til kulturcentre, der er selvejende institutioner, ydes bygningstilskud som for en kommunal institution og et driftstilskud der, sammenlagt med bygningstilskuddet, udgør 100 % af de faste stedlige tilskud.

Tænker man sig i f.eks. et bysamfund på 40.000 indbyggere eller derover opført et kulturcenter, som omfatter et teater med plads til 700 tilskuere, en sal egnet til udstillinger og med plads til 500 personer, en musiksal med amatørscene og med plads til 200 mennesker samt herudover 9 studie- og arbejdsrum af

forskellig størrelse og udstyr (f.eks. fra 30 m² til 100 m²), diskotek med afspilningsrum, håndbibliotek, pejsestue, haveanlæg udformet som skulpturpark, samt cafeteria, foyer (der eventuelt tillige kan benyttes til mindre udstillinger), magasiner, kontorer, kiosk, toiletter og garderobe og i tilslutning til dette bygningskompleks en inspektørbolig, eventuelt sikringsrum samt de fornødne parkeringspladser, vil de samlede udgifter til opførelsen af et sådant kulturcenter ifølge de for udvalget foreliggende oplysninger andrage ca. 6.000.000 kroner.*

Til opfyldelse af de krav, der i medfør af udkastets § 3 stilles med hensyn til arten og intensiteten af den kunstneriske og kulturelle aktivitet som betingelse for godkendelse som tilskudsberettiget kulturcenter, kan der for et center af den heromhandlede størrelse tænkes udarbejdet et program, der af professionelle arrangementer omfatter teateropførelser, symfonikoncerter, mindre koncerter, oplæsnings- og foredragsvirksomhed, udstillinger samt filmfremførelser m.v. samtidig med, at der på det amatør-mæssige plan udfoldes en omfattende aktivitet inden for de samme områder. Amatørvirksomheden kan dels finde udtryk i den daglige virksomhed, som udfoldes inden for de forskellige områder i kulturcentrets arbejds- og studielokaler, teater-, musik- og sanggruppers prøvearbejde, amatør-maleres virksomhed, grafik og andet formningsarbejde, studiekredsarbejde etc., dels give sig udslag i præsentationsarrangementer.

Der bør tilstræbes en sund økonomi ved institutionernes drift; det bør herved også have sig for øje, at der ikke ved etableringen af kulturcentre påføres andre institutioner en urimelig konkurrence, hvorfor der bør afkræves entré for overværelse af institutionens arrangementer i tilsvarende omfang som andetsteds, ligesom der for deltagelse i studiekredse bør betales et gebyr af samme størrelse som i øvrigt må være almindeligt. For deltagelse i amatørgruppers arbejde, f.eks. amatør-malervirksomhed, vil det være rimeligt, at de enkelte deltagere selv deltagere i udgifter til eventuel instruktør og betaler de fornødne materialer, medmindre virksomheden falder ind under lov om ungdomsundervisning m.v. og således holdes uden for kulturcentrets eget program.

Med hensyn til spørgsmålet om aflønning af personalet i et kulturcenter af heromhandlede art bemærkes, at arbejdet må påregnes at blive

*) Sml. i øvrigt side 19 planen for opførelse af et kulturcenter m.v. i Høje-Taastrup kommune.

omfattende og tidkrævende. Da lederens virksomhed foruden den kulturelle og kunstneriske tilrettelæggelse af kulturcentrets virksomhed til lige vil komme til at omfatte et betydeligt administrativt arbejde, f.eks. forhandlinger med kunstnere, foredragsholdere m.fl., tilrettelæggelse af programmer og udarbejdelse af budgetter og regnskaber samt tilsyn med den daglige virksomhed i centret, kan det diskuteres, hvordan lederspørgsmålet mest hensigtsmæssigt løses. På den ene side vil ansættelse som leder af en i kunstnerisk og kulturel henseende kvalificeret person med administrativ indsigt være naturlig - hans lønning måtte da formentlig ligge på linie med en skole- eller biblioteksleders løn - men på den anden side vil det næppe være lederen muligt alene at bestrejde de mange, til dels praktisk betonedede arbejdsopgaver. Under henvisning hertil kunne man overveje i stedet for en heldagsansat leder, lønnet på tjenestemand- eller overenskomstvilkår, at knytte en leder til institutionen, hvis ho-

vedbeskæftigelse ligger andetsteds, og som er ansat ved kulturcentret som honorarlønnet, medens der til varetagelse af det daglige praktiske arbejde blev ansat en inspektør, aflønnet f.eks. med et beløb, svarende til en statstjenestemandslønning i 18. lønningsklasse.

Efter udvalgets opfattelse må det afhænge af de foreliggende personelle muligheder på stedet, hvilken løsning der i det enkelte tilfælde vil være mest hensigtsmæssig. I budgetmæssig henseende vil der næppe blive væsentlig forskel mellem de to forslag.

Herudover vil det i et kulturcenter som det heromhandlede være rimeligt at ansætte en heldags kontordame og en portner (varmemester), hvortil kommer det fornødne rengøringspersonale samt med henblik på gennemførelsen af større arrangementer et vist timelønnet opsynspersonale.

For et *kommunalt kulturcenter*, indrettet stort set som ovenfor beskrevet, kan opstilles følgende budget:

1) Udgifter.

a) Udgifter til drift af bygningen:

Forrentning: 9% af den del af anskaffelssummen, som ikke omfattes af statslån, jfr. § 4 - eller 3 mill. kr.	270.000 kr.
4 % af statslånet (3 mill. kr.)	120.000 »
Vedligeholdelse af bygning og inventar (2 % af anskaffelssummen)	120.000 »
Varme (15 kr. pr. m ²) og elektricitet	60.000 »
Forsikringer	7.000 »
Andre udgifter	10.000 »

587.000 kr.

b) Omkostninger ved udgiftskrævende arrangementer.

4 symfonikoncerter a 4000 kr.	16.000 kr.
20 mindre koncertarrangementer a gennemsnitligt 1200 kr.	24.000 »
6 professionelle teaterforestillinger (15 opførelser a 3.500 kr.)	52.500 »
6 foredrag med film eller lysbilleder a 1000 kr.	6.000 »
12 andre foredragsarrangementer, eventuelt med diskussion, a 500 kr.	6.000 »
6 litterære arrangementer a 500 kr.	3.000 »
5 skiftende udstillinger	10.000 »
Amatørmæssige arrangementer (udstilling, musik, teater m.v.)	20.000 »
6 studiekredse ud over de af lov om ungdomsundervisning m.v. omfattede	6.000 »
Anden virksomhed	5.000 »

148.500 kr.

trp.	148.500 kr.	587.000 kr.
c) <i>Andre driftsudgifter.</i>		
Lederen af kulturcentret (herunder eventuelt løn til inspektør, såfremt lederen honorarlønnes jfr. ovenfor).....	50.000 kr.	
1 kontordame.....	20.000 »	
1 portner.....	20.000 »	
Rengøringspersonale.....	10.000 »	
Anden medhjælp.....	10.000 »	
Kontorholdsudgifter (telefon, porto, tidsskrifter, aviser, annoncering, skrivesager, papir m.v.)	20.000 »	130.000 »
Samlede udgifter under b) og c).....	278.500 kr.	278.500 kr.
Samlede driftsudgifter.....		865.500 kr.

2) *Indtægter.*

4 symfonikoncerter (belægningsprocent 60 - af 700 pladser) pr. koncert, billetpris 5 kr.	8.400 kr.	
20 mindre koncertarrangementer (150 tilhørere pr. arrangement) billetpris kr. 3--	9.000 »	
15 professionelle teateropførelser (belægningsprocent 60, billetpris gennemsnitlig kr. 10.-) ...	63.000 »	
6 foredrag med film eller lysbilleder (100 tilhørere, billet kr. 3.-).....	1.800 »	
6 litterære aftener (enkelte uden entréindtægt)	2.000 »	
5 skiftende udstillinger	0 »	
Amatørmæssige arrangementer.	5.000 »	
6 studiekredse (gebyrer for deltagelse)	1.000 »	
Anden virksomhed	1.000 »	
Samlede indtægter.....	91.200 kr.	91.200 kr.
Driftsunderskud bortset fra bygningsudgifter.....	187.300 kr.	
Kulturcentrets samlede underskud.....		774.300 kr.
Statstilskuddet andrager herefter:		
I medfør af § 6, stk. 1 til drift af bygninger.....		293.500 kr.
I medfør af § 7, stk. 2: driftstilskud, halvdelen af nettoudgift: kr. 187.300.-		93.650 »
Samlet årligt statstilskud i alt.....		387.150 kr.

Det bemærkes, at man i ovenstående budget har forudsat, at driften af cafeteria hviler i sig selv. Foranstående budget er som nævnt udarbejdet på basis af en anskaffelsestsum på 6 mill. kr.

For et kommunalt kulturcenter til en anlægsudgift af 3 mill. kr. vil bygningsudgifterne udgøre lidt over halvdelen eller ca. 300.000 kr.

Udgifterne til arrangementer m.v. må formodes at blive noget mindre. Udgiften anslås til 100.000 kr.

Udgifterne til andre driftsudgifter kan ansættes til 100.000 kr., idet udgiften til lønninger,

rengøring, anden medhjælp og kontorhold kan reduceres noget under hensyn til institutionens mindre omfang.

Indtægterne må påregnes ligeledes at blive noget reduceret som følge af bortfald af nogle af de større indtægtsgivende arrangementer. Beløbet ansættes til 50.000 kr.

Budgettet opstilles herefter således:

Udgifter til drift af bygningen	300.000 kr.	
Arrangementer.....	100.000 kr.	
Andre driftsudgifter.....	100.000 »	
	200.000 kr.	
Driftsindtægter.....	50.000 »	
		150.000 »
Samlede udgifter		450.000 kr.
Statstilskud andrager herefter til drift af bygningen.....		150.000 »
Driftstilskud i øvrigt		75.000 »
Samlet tilskud		225.000 kr.

For et mindre, kommunalt kulturcenter, etageareal, kan opstilles følgende bleret i lejede lokaler, f.eks. i en ældre villa med budget:

Husleje.....	25.000 kr.	
Vedligeholdelse af inventar og indvendig vedligeholdelse af bygning	7.000 »	
Varme og elektricitet	5.000 »	
Andre udgifter.....	3.000 »	
Samlede bygningsudgifter.....		40.000 kr.
Arrangementer.....	40.000 kr.	
Andre driftsudgifter (leder, kontorhjælp, rengøring, kontorhold).....	25.000 »	
Samlede driftsudgifter.....	65.000 kr.	
Indtægter (gebyrer m.v.).....	5.000 »	
Nettodriftsudgifter.....	60.000 kr.	60.000 kr.
Kulturcentrets samlede udgifter.....		100.000 kr.
Statstilskud andrager herefter:		
Huslejetilskud		20.000 kr.
Driftstilskud		30.000 »
Samlet tilskud		50.000 kr.

For et kulturcenter oprettet som *selvejende institution* vil de foranstående budgetter i princippet være gældende, dog med den modifikation, at der under bygningsudgifter ikke ydes tilskud fra staten til forrentning af den sjettedel, der i medfør af lovudkastets § 4, stk. 1, skal tilvejebringes af den selvejende institution selv.

Ved den praktiske tilrettelæggelse af sæsonen må man for den selvejende institutions vedkommende være opmærksom på, at denne ikke har sikkerhed for underskudsdekning, jfr. bemærkningerne til §§ 7 og 8 (side 32), idet statstilskud principielt ydes med 100 % af de faste stedlige tilskud. Aktiviteten må derfor planlægges med udgangspunkt i de stedlige tilskud, man har sikkerhed for at opnå.

På grundlag af foranstående budgetter har udvalget søgt at danne sig et skøn over, hvor stor en årlig bevilling, der bør søges tilvejebragt til dækning af driftstilskud til kulturcentre.

I de første år, hvor der ikke fremkommer udgifter til drift af nyopførte centre, men væsentligst til institutioner i lejede lokaler, mener man, at en bevilling på 500.000 kr. vil være tilstrækkelig.

I løbet af nogle år efter ikrafttrædelsen af en eventuel lov om kulturcentre skønnes behovet at ville blive ikke under ca. 2 mill. kr. årlig.

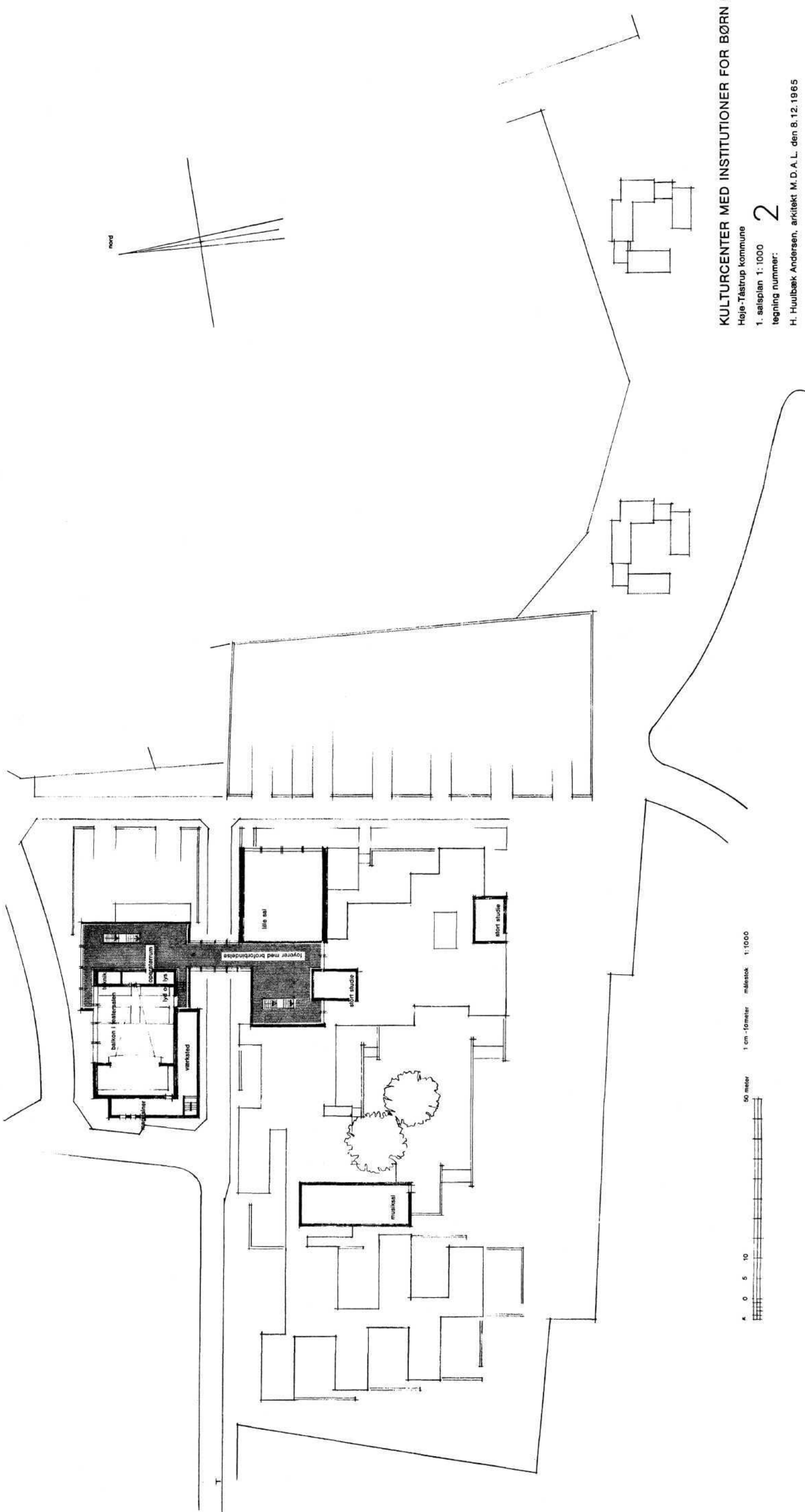
Med hensyn til spørgsmålet om hvilket behov, der vil være for statslån til opførelse af nye kulturcentre bemærkes, at man er bekendt med enkelte allerede udformede planer for kommu-

nåle kulturcentre, kombineret med anden kulturel virksomhed. Skulle disse samt endnu nogle få kulturcentre have bevilget statslån efter de foreslåede regler, skønnes behovet for lånebevilninger at ville blive ca. 4 mill. kr. årlig i 5 år. Grænserne for, hvad der kan ydes til dette formål, fastsættes af finansudvalget, som i henhold til bestemmelsen i § 4 i lovudkastet skal give tilslutning til ydelse af lånene i hvert enkelt tilfælde.

Nedenfor optrykkes med kommunens og arkitektens velvillige tilladelse et fra Høje-Taastrup kommune modtaget projekt, udarbejdet af arki-

tekt, M.D.A.L., H. Huulbæk Andersen, for et kulturcenter med institutioner for børn og unge.

Udvalget finder, at det udarbejdede projekt på en tiltalende og hensigtsmæssig måde vil kunne danne rammen om en omfattende kulturcentervirksomhed i en større bymæssig bebyggelse, men det fremhæves, at projektet optrykkes alene som en illustration af, hvorledes en sådan plan *kan* udformes, idet det ikke fra udvalgets side er hensigten at henvise til projektet som et standardmønster for et større kulturcenter, allerede af den grund at forslaget ikke ved udvalgets foranstaltning har været underkastet en nærmere sagkyndig vurdering.

KULTURCENTER MED INSTITUTIONER FOR BØRN OG UNGE

Heje-Tåstrup kommune

1. selsplan 1:1000

tegning nummer:

2

H. Huulbæk Andersen, arkitekt M.D.A.L. den 8.12.1965

Kulturcenter

med institutioner for børn og unge i Høje-Taastrup kommune.

Beskrivelse til skitser.

Plan 1:500. 1-sal plan 1:500. Axonometri 1:500 og perspektiver udarbejdet af arkitekt Huulbæk Andersen, Taastrup, i december 1965.

Beliggenheden.

I tilslutning til et grønt område, der ad åre kan etableres langs »Mølleåen« til Vallensbæk Mose og måske videre til den nye vestskov, ligger et frit areal i den centrale del af Taastrup by.

Aralet ejes af Høje-Taastrup kommune og har tidligere været anvendt til »Valbygårdens« avlsbygninger, stuehus, havevænge m. v.

Dette areal skønnes at være af rigelig størrelse til et kulturcenter. Der er på området flere smukke trævækster, og vejforbindelser og øvrige byggemodningsanlæg som kloak, elforsyning og fjernvarme er tilstede.

Udnyttelsen.

Af hensyn til omkringliggende lav bebyggelse skønnes det naturligt at foreslå projektet opført i ét plan. For en dels vedkommende sænket under det eksisterende terræn.

Program.

Aralet foreslås udnyttet til følgende:

1. *Institutioner for børn og unge.*
Udformet på grundlag af Socialministeriets udkast bilag B.
2. *Kulturcenter* med sale, studierum, rekreative arealer m. v. for et bysamfund på ca. 40.000 indbyggere.
Teateranlæg tilknyttet kulturcentret.
3. *Ungdomsorganisationernes klublokaler.*
4. *Parkeringsanlæg og det grønne område.*

A realdispositio n.

Den eksisterende Poppelallé forlænges over arealet mod øst.

Syd for denne vej anlægges børneinstitutionerne i den vestlige del og tilsluttet kulturcentret, som her efter følger i den viste udstrækning.

Nord for vejforlængelsen anlægges teaterbygningen med en overdækket broforbindelse til kulturcentret.

Øst for disse anlæg etableres parkeringspladser for ca. 300 automobiler.

I det grønne område anvises plads for ungdomsorganisationernes bygninger.

Det grønne område syd for institutioner og kulturcenter anlægges med stier og legepladser som vist.

1.1. Institutioner for børn og unge

udformes som enheder med 20 børn i hver afdeling.

Der tænkes anbragt 6 ens bygninger udformet efter formålet og forbundet med fælles gang til kulturcentrets vestlige del, hvorved områder og sale kan benyttes af institutionerne i de tilfælde, hvor det skønnes påkrævet.

Fra hver afdelings legeplads er der adgang til det grønne områdes legearealer.

2.1. Kulturcentret

er disponeret fra en foyer med gange i sydlig og østlig retning.

Ved foyer er adgang til *lille sal*, der tænkes anvendt til foredrag, udstillinger, koncerter m. v.

Til denne sal er knyttet et birum, der skal tjene som magasin eller solistværelse.

I salen er der plads for ca. 500 personer.

Der er ved foyer endvidere disponeret for kontor, information, kiosk m. v., og fra trappeanlæg i midten føres man enten ned til kælderområde med toiletter og garderobe eller op til en overliggende 1. sals foyer, der med bro over vejen forbinder teaterbygningens foyer.

I forbindelse med foyer føres et ganganlæg mod syd, som tilslutter 9 studie- og arbejdsrum, varierende i størrelse fra 50-100 m².

Ganganlæg i østlig retning fører gennem et cafeteria til biblioteksgang og pejsestue. Gangen afslutter med forbindelse til institutionerne (1.1) og en musiksal med amatørscene. Salen kan rumme ca. 200 personer.

I tilslutning til salen indrettes et diskotek- og afspilningsrum.

Kulturcentret afsluttes mod syd med en mur, hvorved der fremkommer 2 forsænkede haveanlæg beregnet til skulpturudstillinger og lignende.

Pejsestuen er forsænket og tænkes anvendt ved gruppearbejder eller som lektorie i forbindelse med bibliotek.

Ved cafeteriet kan etableres en mindre udendørs serveringsterrasse i skulpturhaven.

Ved Poppelallé opføres en inspektørbolig, ligesom der i forbindelse med cafeteriet indrettes køkken med gårdanlæg.

2.2. Teater

betrages i det foreliggende forslag som et selvstændigt anlæg opført nord for vejen, kun forbundet med en overdækket bro fra det ene foyeranlæg til det andet.

Teatret består af foyer med dertil knyttede faciliteter som garderobe og toiletter. En teatersal med balkon til ialt 680 tilskuere. Salens bageste gulvafsnit indrettes indstilleligt for teater- og filmforevisninger. Denne foranstaltning skønnes nødvendig for at kunne udnytte salen til andre formål såsom udstillinger og lignende.

Scenerum indrettes for turnéformål med garderober, værksteder og magasiner og forsynes iøvrigt med den nødvendige teknik, herunder filmsforevisningsanlæg, belysningsanlæg og lydanlæg.

3.1. Ungdomsorganisationernes klublokaler

synes i stor udstrækning at have tilknytning til kulturcentret.

Bygningerne tænkes udført som fritidsbyggeri af organisationernes medlemmer efter forudlagt plan og projekt.

4.1. Parkeringsanlæg og det grønne område.

Det forudsættes, at kørsel til kulturcentret foregår fra Poppelallé ensrettet mod parkeringsplads, og at udkørsel sker til Markvangen eller til Valby Sidegade.

Det grønne område skal ved ovennævnte anlæg i størst muligt omfang bevare sin nuværende karakter og beplantning.

Bygningernes udformning og materialer.

Det skønnes rimeligt at anvende »enkle« konstruktioner og materialer og at udforme rum og gang for det enkle formål at tjene som ramme om det, der sker i dem.

For kulturcentret må fremhæves den store spredning af rummene og funktionerne, der skulle muliggøre en samtidig udnyttelse.

Samtlige brugsrum og sale udgør ca. 2960 m², og gangarealerne, der sammenknytter disse, er ca. 1950 m².

Skulpturhaven har et areal på ca. 2450 m².

Det store gangareal skulle muliggøre, at der i disse kunne etableres forskellige mindre udstillinger og derved medvirke til samhörigheden.

I nærværende oplæg betragter jeg det som noget væsentligt, at der tilknyttes børne- og ungdomsinstitutioner samt lokaler for ungdomsorganisationer for derved at inddrage såvel unge som ledere i kulturcentrets daglige arbejde.

Anlægsudgifter.

På det foreliggende grundlag er det vanskeligt at angive nøjagtige beregninger over udgifterne ved etablering, men jeg vil dog anføre nedenstående beløb som retningsgivende:

Børne- og ungdomsinstitutioner.

6 enheder + gange kr. 1.300.000,00

Kulturcenter.

Bygninger syd for

Poppelallé kr. 3.000.000,-

Teaterbygning ... kr. 2.500.000,- kr. 5.500.000,00

Ungdomsorganisationer.

Bygninger som selvbyggeri. kr. 300.000,00

Parkeringsanlæg og grønt område ... kr. 100.000,00

kr. 7.200.000,00

I foranstående tal er medregnet væsentlig inventar og teknik, men ikke grundudgift samt omkostninger.

Taastrup, i december 1963.

Resumé

Ved et kulturcenter forstås ifølge udvalgets forslag et samlingssted for udøvelse af en kulturel, særlig kunstnerisk virksomhed af såvel professionel som amatør-mæssig art, hvor den stedlige befolkning kan beskæftige sig med litteratur, billedkunst, musik, teater, film m.v. og deltage i studiekredsarbejde, fritidsundervisning og lignende.

Til oprettelse og drift af sådanne kulturcentre kan ydes statsstøtte. Støtte kan ydes til både større og mindre centre. Arten og omfanget af den virksomhed, der skal udøves i det enkelte center, må afhænge af stedlige ønsker og behov, blot kravet om en flerstrengt og alsidig, særlig kunstnerisk virksomhed er opfyldt.

Der vil ikke fra statens side blive oprettet kulturcentre. Initiativet hertil må udgå fra en kommune eller en stedlig kreds, og institutionen må være kommunal eller selvejende.

Institutioner, der oppebærer støtte i henhold til anden lovgivning, kan udøve en virksomhed, som i et vist omfang kan sidestilles med kulturcentervirksomhed. Sådanne institutioner omfattes ikke af reglerne i en lov om statsstøtte til

kulturcentre, idet tilskud ikke kan bevilges til samme foranstaltninger i henhold til flere forskellige tilskudslove.

For at opnå en ensartet bedømmelse af, hvad der må kræves, for at der kan siges at foreligge et kulturcenter, og af hensyn til kontrollen med statens udgifter, må godkendelse af kulturcentre ske i centralstyrelsen. Ministeren for kulturelle anliggender kan meddele godkendelse, når en række betingelser er opfyldt, men ansøgeren har ikke krav på at opnå støtte til et nyoprettet kulturcenter, selv om betingelserne er opfyldt, idet staten må kunne fastsætte rammer for størrelsen af det samlede tilskud til dette formål.

Støtte fra staten ydes som statslån til opførelse af en bygning til et godkendt kulturcenter eller til erhvervelse og indretning af en ejendom i dette øjemed.

Til driften af kulturcentret ydes et bygnings-tilskud (huslejetilskud) og et tilskud til centrets virksomhed. Der er visse forskelle i støttereglerne, efter som kulturcentret er kommunalt eller selvejende.

København, februar 1966.

Harald Engberg-Pedersen.

Preben Espersen.

Asger Friis.

Edvin Hansen.

Frida Horten.

E. Allerslev Jensen.

Alf Mortensen.

Karsten Olsen.

Eigil Thrane

Hans Vilstrup.

Formand

/ *Hans Jacob Kjær*
Sekretær

Mindretalsudtalelser

Biblioteksdirektøren:

Jeg deler fuldt ud den anskuelse, der ligger til grund for udarbejdelsen af lovudkastet: at det er ønskeligt at fremme mulighederne for befolkningens adgang til og medleven i en øget kulturel aktivitet. Men en kulturcenterlov, der tilsigter oprettelse af en ny kulturinstitution med formål, der på mange måder falder sammen med folkebibliotekernes, vil efter min opfattelse skabe uklarhed om, hvordan de enkelte kommuner skal fordele kulturopgaverne på to administrativt adskilte virksomhedsområder med nært beslægtet formål, så meget mere som den nye bibliotekslov af 1964 netop fastslår folkebibliotekernes rolle som kulturcentre.

Allerede i lovudkastets formulering af støttebestemmelser for tilvejebringelse af samlingslokaler kan en sådan kollision konstateres. Den i § 4 foreslåede statslånsydelse ved opførelse af kulturcentre indebærer en klar forskelsbehandling i forhold til de regler, der gælder for bibliotekets mødelokaler. Bibliotekslokalerne kan ikke tilvejebringes ved tilskud eller lån fra staten, men drives med statsrefusion, jfr. bibliotekslovens § 5, stk. 3, hvorimod kulturcentrets lokaler foreslås opført med afdragsfrit statslån på indtil 50 % og med lav renteydelse, hvortil kommer et særligt bygningstilskud, jfr. lovudkastets § 6. En sådan ordning vil medføre vanskeligheder både for de bevilgende myndigheder og de enkelte institutioners ledelse, når kommunens investeringsplan skal lægges.

En udvikling, der kan skabe en sådan usikkerhed, må imødeses med største betænkelighed. En indskrænkning af bibliotekernes muligheder for forskriftsmæssig udbygning af lokalerne, hvortil siden biblioteksloven af 1950 hører både mødesal og studiekredsværelser, jfr. den økonomiske vejledning af 1951 for folkebiblioteker,

afsnit II, punkt 3, vil gribe ændrende ind i bibliotekernes målsætning og virke direkte hindrende for gennemførelsen af den nye bibliotekslovs formålsbestemmelse om inddragning af audio-visuelle materialer i virksomheden.

Efter den nye bibliotekslov er folkebibliotekerne obligatoriske, således at der senest den 1. april 1969 vil være et folkebibliotek i alle kommuner. De fleste af de nu eksisterende biblioteker har forældede eller utilstrækkelige lokaler og står overfor udarbejdelse af byggeplaner. I henhold til § 16 i bekendtgørelse af 13. maj 1965 om folkebiblioteker skal Bibliotekstilsynet udtale sig om alle byggeplaner, og denne bestemmelse er blandt andet indsat i bekendtgørelsen for at sikre, at kravene til de audio-visuelle samlingers etablering og drift bliver tilgodeset.

Bibliotekstilsynet vil komme i en vanskelig situation, hvis en kommune afslår at medtage sådanne særlige lokaler i byggeplanen med henvisning til, at man senere agter at indrette disse lokaler i et kulturhus, opført og drevet efter en kulturcenterlov, på betydelig gunstigere økonomiske betingelser.

Hvis bibliotekslokalerne udvides med særlige »kulturcenterlokaler«, jfr. lovudkastets § 5, således at tilbygningen sker med tilskud efter en kulturcenterlov, opstår den situation, at lokalerne skal administreres af to forskellige instanser, det kommunale biblioteksudvalg og kulturcentrets bestyrelse, der næppe kan tænkes at være identiske, jfr. lovudkastets § 3, stk. 1 a. En sådan ordning er urationel og rummer mulighed for konflikter.

København, den 13. januar 1966.

E. Allerslev Jensen.

Finansministeriets repræsentant i udvalget, fuldmægtig Karsten Olsen:

Finansministeriets repræsentant finder, at den foreslåede ordning er et eksempel på de refusionsordninger, hvor staten i realiteten må betale efter regning. Det forekommer betænkeligt at etablere en sådan ordning på nærværende tidspunkt, hvor de eksisterende refusionsordninger mellem staten og kommunerne er genstand for overvejelse.

Under hensyntagen hertil samt til vanskeligheden ved at overskue de økonomiske og finansielle konsekvenser ved den foreslåede støt-teordning, må finansministeriets repræsentant tage forbehold overfor ordningen.

København, den 22. marts 1966

Karsten Olsen.

Udkast til lov om statsstøtte til kulturcentre

§ i-

Efter reglerne i denne lov kan der af staten ydes støtte til kulturcentre, der som samlingssteder for udøvelse af kulturel, særlig kunstnerisk virksomhed af såvel professionel som amatør-mæssig art har til formål i egnede lokaler at gennemføre et alsidigt program, der bidrager til at opfylde den stedlige befolknings behov for beskæftigelse med litteratur, billedkunst, musik, teater, film, m.v. og deltagelse i studiekredsarbejde, fritidsundervisning og lignende.

%2.

Institutioner, der oppebærer støtte i henhold til anden lovgivning, omfattes ikke af denne lov, selv om deres virksomhed helt eller delvis falder ind under § 1, jfr. dog § 5, stk. 2, 1. pkt.

§ 3.

Ministeren for kulturelle anliggender kan godkende kulturcentre som berettigede til statsstøtte. Godkendelse kan meddeles såfremt

- a) centret er en kommunal eller selvejende institution, der i det omfang, hvori det er foreneligt med kommunallovgivningen, administrativt og økonomisk er adskilt fra andre institutioner,
- b) institutionens vedtægter godkendes af ministeren,
- c) institutionen råder over eller kan tilvejebringe lokaler, der må anses for egnede til formålet,
- d) de fra stedlig side fornødne midler til institutionens oprettelse og drift er sikret,
- e) der kan gennemføres et tilstrækkeligt omfattende og alsidigt program for institutionens virksomhed,
- f) adgangen til at deltage i kulturcentrets virksomhed på de herfor fastsatte vilkår er åben for alle.

Stk. 2.

Godkendelse meddeles for indtil 5 år ad gangen. Godkendelsen kan tilbagekaldes, hvis betingelserne i stk. 1 ikke længere er opfyldt.

Stk. 3.

Efter regler, som fastsættes af ministeren, skal udkast til budget og planer for institutionens virksomhed årligt forelægges ministeren til godkendelse.

§ 4.

Til opførelse af en bygning til et godkendt kulturcenter eller til erhvervelse og indretning af en ejendom i dette øjemed kan der med finansudvalgets tilslutning ydes lån af statskassen på indtil halvdelen af anskaffelsessummen, herunder værdien af grund og inventar samt indretningsudgifter. Det er en betingelse herfor, at tegninger, planer og budget for byggeriet eller købet og vilkårene herfor er godkendt af ministeren for kulturelle anliggender. Er kulturcentret en selvejende institution, skal institutionen uden optagelse af lån indskyde mindst en sjettedel af anskaffelsessummen som egenkapital. Under særlige omstændigheder kan statslån dog ydes, selv om denne betingelse ikke er opfyldt.

Stk. 2.

Indrettes der i bygningen lokaler til andre formål, kan lån kun ydes i forhold til værdien af de lokaler, der er bestemt til kulturcentrets egen virksomhed.

Stk. 3.

Statslånet er afdragsfrit og forrentes med 4 pct. p.a.

Lånet er fra statens side uopsigeligt, så længe lånevilkårene overholdes og godkendelse efter § 3 ikke er udløbet eller tilbagekaldt.

Stk. 4.

Statslån til selvejende institutioner sikres ved optrykkende panteret i ejendommen med tilbehør næsteften lån på indtil 1/3 af den godkendte anskaffelsessum.

§ 5.

Tilvejebringes lokaler til et kulturcenter ved tilbygning til en bestående kommunal kulturel institution, kan der ydes statslån til tilbygningen efter reglerne i § 4 i det omfang, hvori tilbygningen ikke efter lovgivningen om etablering af institutioner af den pågældende art må anses for en naturlig bestanddel af en sådan institution.

Stk. 2.

Tilvejebringes lokaler til et kulturcenter ved tilbygning til en bestående selvejende kulturel institution, kan der gennem vedkommende fagministerium ydes statsstøtte til tilbygningen efter de regler, der måtte være fastsat for ydelse af sådan støtte til anlæg af institutioner af den pågældende art. Det er en betingelse herfor, at kulturcentret er godkendt efter § 3, og at planer og tegninger til tilbygningen er godkendt af ministeren for kulturelle anliggender. Er der ikke fastsat regler om støtte til anlæg af institutioner af den pågældende art, finder bestemmelsen i stk. 1 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3.

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse, hvor der i forbindelse med opførelse eller erhvervelse af en bygning til en anden kulturel institution tilvejebringes lokaler for et kulturcenter.

§ 6.

Til godkendte kulturcentre, til hvilke der er ydet statslån i henhold til § 4, ydes der årligt et *bygningstilskud* på halvdelen af de dokumenterede nettoudgifter til ejendommen drift.

Stk. 2.

Til godkendte kulturcentre, hvis lokaler er tilvejebragt med statslån i henhold til § 5 eller uden statslån, yder staten et årligt huslejetilskud på halvdelen af de udgifter til husleje og sædvanlig vedligeholdelse, der er godkendt af ministeren for kulturelle anliggender.

Stk. 3.

Nærmere regler om grundlaget for beregning af tilskud efter stk. 1 og 2 fastsættes af ministeren.

§ 7

Udover de i § 6 nævnte tilskud yder staten et årligt driftstilskud til godkendte kulturcentre.

Stk. 2.

For kommunale kulturcentre udgør driftstilskuddet halvdelen af de nettoudgifter, som ikke indgår i beregningen af tilskud efter § 6, og som ifølge regnskab sammenholdt med det godkendte budget godkendes af ministeren for kulturelle anliggender.

Stk. 3.

For kulturcentre, der er selvejende institutioner, udgør driftstilskuddet et sådant beløb, at dette sammenlagt med tilskuddet i henhold til § 6 svarer til de faste stedlige tilskud til centret.

Dersom årsregnskabet for et kulturcenter, der er en selvejende institution, udviser overskud, skal dette henlægges i en reservefond til imødegåelse af eventuelt underskud i følgende regnskabsår. Reservefonden må kun med tilladelse af ministeren for kulturelle anliggender anvendes til andre formål.

Stk. 2.

Overstiger reservefonden ved et regnskabsårs udløb det statstilskud, som centret har modtaget i regnskabsåret, kan ministeren for kulturelle anliggender kræve det overskydende beløb anvendt til nedbringelse af statstilskuddet.

%9.

Af statstilskud efter §§ 6 og 7 kan der udbetales forskud på grundlag af kulturcentrets godkendte budget.

§ 10.

Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1972/73.

§ 11-

Denne lov gælder ikke for Færøerne.

Bemærkninger til lovforslaget

Fra det af regeringen nedsatte kulturudvalg har ministeriet for kulturelle anliggender modtaget et forslag om, at der med det formål at skabe bedre vilkår for befolkningens adgang til kulturel virksomhed tilvejebringes mulighed for en støtte fra staten til etableringen af indbyggende samlingssteder, kulturcentre, hvor folk i deres fritid kan møde kunsten i dens forskellige former (bildende kunst, litteratur, musik, teater, film m.v.).

Efter modtagelsen af dette forslag nedsatte ministeren for kulturelle anliggender et udvalg med den opgave dels at foretage en nærmere afgrænsning af den kulturelle aktivitet, der tænkes knyttet til kulturcentre, over for de kulturelt betonedede fritidsforanstaltninger, som allerede gennemføres med offentlig støtte i henhold til gældende lovgivning eller bevillingspraksis, dels at udarbejde forslag til en rimelig støtteordning.

Støtte til virksomhed, der kan sammenlignes med den foreslåede kulturcentervirksomhed, ydes i et vist omfang i henhold til gældende lovgivning og bevillingspraksis.

Under undervisningsministeriets område er der f.eks. hjemmel til støtte af aftenhøjskoler, hvis virksomhed alene omfatter de kulturelle og samfundsbetonedede fag; undervisningen, der i et vist omfang kan kombineres med fremvisning af film, afspilning af bånd, ekskursioner, teaterbesøg o.lign., er beregnet for personer over 18 år. Foretagsrækker over samme emnekreds kan ligeledes støttes under visse nærmere betingelser, ligesom folkeuniversitetsvirksomheden i et vist omfang tilrettelægger undervisning, foretagsvirksomhed og ekskursioner med kunstneriske fag som emne. De i loven om ungdoms- og aftenhøjskoler og lov om børne- og ungdomsforsorg indeholdte regler om støtte til ungdomsklubber, herunder om statslån til etablering af samlingssteder for ungdommen kan kun i begrænset omfang og kun for en bestemt afgrænset aldersgruppe siges at sigte mod formål, der har lighed med kulturcentervirksomhed. Derimod har lov

om folkebiblioteker m.v. af 27. maj 1964 et sigte, der rækker langt ud over bogformidlingen. Folkebibliotekernes formål er ifølge nævnte lov at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale til rådighed. Sådant andet materiale er gramfonplader, film, lyd- og billedbånd, lysbilleder, original kunst, reproduktioner m.v. samt det til dette materiales udnyttelse nødvendige apparatur. Disse audio-visuelle hjælpemidler må betragtes som en naturlig bestanddel af et moderne folkebibliotek, ikke mindst af hensyn til bibliotekets kontakt med det øvrige folkeoplysende arbejde. Bibliotekerne har således som arbejdsområde ikke blot det interne biblioteksarbejde men tillige en udadrettet virksomhed, kontaktarbejdet, der bl.a. omfatter afholdelse af litterære aftener, udstillinger af f.eks. bøger og kunst og arrangement af musikaftener.

Der foregår på folkebibliotekerne en stadig mere intensiv kulturel aktivitet; der har således på en række biblioteker i de senere år været afholdt kunstudstillinger, forfatteraftener, kritikaftener og koncerter. Udgifter til sådant kulturformidlende arbejde kan medregnes i bibliotekets tilskudsberettigede driftsudgifter, og der er grund til at formode, at denne udadvendte opgave vil blive taget op af folkebibliotekerne i stigende omfang, efterhånden som biblioteksbygningerne udvides eller erstattes af tidssvarende nybygninger.

Et bibliotek, der rummer en foredragssal, der tillige kan give plads for skiftende udstillinger, et passende antal studiekredslokaler og aflytningsrum for plader og bånd vil - når det tillige har det fornødne tekniske udstyr, f.eks. film- og lysbilledapparater - kunne opfylde en lang række af de funktioner, der tænkes henlagt til et kulturcenter.

Også i visse folkehøjskoler og kunstmuseer finder der en lignende virksomhed sted.

Det kan således konstateres, at der i dag i forskellige eksisterende institutioner drives kulturel virksomhed, der i større eller mindre grad

svarer til den virksomhed, som omhandles i nærværende lovforslag.

Imidlertid er der på forskellig måde i de senere år givet udtryk for et større og mere nuanceret behov for samlingssteder, hvor befolkningen kan beskæftige sig med kulturelle emner, end de foreliggende muligheder kan dække. Der synes at være behov for lokaliteter, hvor der både kan foregå en aktiv amatør-mæssig virksomhed, afholdes kurser og studiekredse og arrangeres udstillinger, koncerter, teaterforestillinger, filmaftener m.v. af professionel karakter. Et samspil mellem disse forskellige former for aktivitet indebærer i sig selv en værdi, ligesom det sociale moment ved tilstedeværelsen af et sådant samlingssted må fremhæves.

Det må da også være af største betydning, at befolkningens muligheder for at få del i de kulturelle, også kunstneriske goder, bliver så mangfoldige som muligt; i egne af landet, hvor folkebiblioteket eller andre bestående kulturelle organisationer ikke - eller i al fald ikke uden en væsentlig udbygning udover institutionens eget naturlige behov — vil kunne løse en kulturformidlende opgave af så alsidig natur, som man ønsker på den pågældende egn, må der være mulighed for med statsstøtte at etablere en institution, der kan blive center for den kunstnerisk-kulturelle aktivitet på egnen og samtidig give plads for voksenundervisning, kurser, foreningsvirksomhed o.lign. i et rimeligt omfang. Alene ved sin eksistens vil et sådant kulturcenter formentlig kunne inspirere til aktivitet og udløse latente behov for at beskæftige sig med de musiske fag og kunsten i dens forskellige former.

En forudsætning for, at en lovgivning om støtte til sådanne kulturcentre lader sig gennemføre, må imidlertid være, at der drages omsorg for, at der ikke utilsigtet til samme aktivitet ydes tilskud ad flere forskellige kanaler eller gennem en lovgivning om kulturcentre skabes hjemmel for anlægs lån til byggeri, der rettelig i henhold til anden lovgivning bør løses fra stedlig side.

Det vil således være klart, at institutioner, til hvilke der i henhold til gældende lovgivning ikke kan ydes anlægs lån, ikke ved at udvide foreliggende byggeplaner med udstillings- eller foredragssal, studiekredse lokaler, atelier eller lignende, hvorved institutionen får mulighed for at påtage sig kulturcenteropgaver, kan få statslån til den samlede anlægsudgift.

Afgrænsningen vil ofte være vanskelig, navnlig hvor der ikke i gældende lovgivning for be-

slægtede institutioner, der søges udvidet til kulturcenter, findes klare normer for de bygningsmæssige krav, der må stilles til den pågældende institution eller klare normer for, hvad institutionens aktivitet skal eller kan omfatte.

Man mener dog gennem forhandlinger med vedkommende myndigheder på grundlag af bestemmelserne i nærværende lovforslag at kunne løse disse problemer, men det fremgår heraf, at en centralisering af lovens administration vil være nødvendig.

Det må således være ministeren for kulturelle anliggender, der i hvert enkelt tilfælde afgør, om - eller i hvilket omfang - en institution kan godkendes som tilskudsberettiget kulturcenter; statslån til etablering af bygninger for kulturcentre bør dog kun ydes med tilslutning af folketingets finansudvalg. Når bygningen er rejst, må institutionen derimod, så længe den virker efter sit formål, være tilsikret et driftstilskud, i første række til bygningsudgifter, men tillige efter nærmere regler til institutionens drift som kulturcenter.

Også kulturcentre, der ikke har hjemsted i egen, selvstændig bygning, som alene eller dog væsentligst er beregnet til kulturcentrets formål, må - når de er godkendt som tilskudsberettigede — kunne påregne statsstøtte inden for rammerne af et af ministeren godkendt budget. Uden sådan økonomisk basis vil oprettelsen af kulturcentre i det foreliggende forslags forstand frembyde en sådan usikkerhed, at man næppe kan påregne, at kommuner eller stedlige kredse i nævneværdigt omfang tør påtage sig opgaven.

Til lovforslagets enkelte bestemmelser bemærkes følgende:

Til § 1.

Det fastslås i lovens første bestemmelse, at der af staten kan ydes støtte til kulturcentre. Kulturcentrenes formål er at være samlingssteder for udøvelse af kulturel, særlig kunstnerisk virksomhed, og der gives en nærmere beskrivelse af de former for kunstnerisk og kulturel virksomhed, som må udfolde sig for, at man kan tale om et kulturcenter i lovens forstand.

Et kulturcenter er således ikke et entydigt begreb. Det er på den ene side ikke en forudsætning, at alle de anførte former for aktivitet skal være til stede, og på den anden side er der ikke tilsigtet nogen udtømmende opregning af den virksomhed, som naturligt kan finde sted i et kulturcenter.

Man bør ikke opstille ensartede krav med

hensyn til lokaler og virksomhed. Nogle steder vil interessen måske i særlig grad koncentrere sig om musik og litteratur, medens den bildende kunst eller dramatik andre steder vil være det væsentligste, og atter andre steder er det muligt, at hovedvægten lægges på studiekredsarbejde, film, ballet og folkedans. Kun må det kræves, at institutionen i intet tilfælde eksklusivt koncentrerer sig om enkelte kunstgrene. Kulturcentret må være hjemsted for en *flerstrengt, alsidig, særlig kunstnerisk virksomhed af såvel professionel som amatøræssig art*. Samspillet mellem aktivt amatørarbejde inden for bildende kunst, musik, dramatik, film m.v. og tilegnelsen af, hvad man kan betegne som den professionelle kunst må anses for væsentligt. Som naturlige bestanddele af et kulturcenter kan nævnes studiekredslokaler, øverum for musikensembler, lokaler beregnet for arbejde med maleri, grafik, skulptur, film og fotografi samt lokaliteter for teaterarbejde o.lign. Hertil kommer lokaler til gennemførelsen af et omfattende og alsidigt kunstnerisk program, hvor kunstudstillinger, musikaftener, litteraturprogrammer, foredragsserier, film og teater, vekslede eller supplerende hinanden giver folk mulighed for at beskæftige sig med kunsten i dens forskellige udtryksformer.

Kulturcentrene bør være tiltrækkende samlingssteder, hvor folk kan nyde en forfriskning, læse bøger og tidsskrifter eller tale sammen, f.eks. cafeteria, læsestue eller en foahal med siddepladser. Det er af betydning, at der også herigennem tilvejebringes muligheder for at dække behovet for fællesskab, for samvær mellem mennesker med fælles interesser.

Kulturcentrene bør indeholde lokaler for rekreative stunder, hvor folk kan nyde en forfriskning, læse bøger og tidsskrifter eller tale sammen, f.eks. cafeteria, læsestue eller en foahal med siddepladser. Det er af betydning, at der også herigennem tilvejebringes muligheder for at dække behovet for fællesskab, for samvær mellem mennesker med fælles interesser.

Kulturcentrene bør være åbne også for anden virksomhed end den rent kunstneriske. Det vil således være naturligt og i god overensstemmelse med bestemmelsen i § 45 i bekendtgørelse om lov om ungdoms- og aftenskoler m.v. af 14. juni 1960, at lokaler stilles til rådighed for voksenundervisningen i dens forskellige former - også i ikke-kunstneriske fag. Det vil endvidere ikke være uforeneligt med kulturcentrets idé at

udleje lokaler i begrænset omfang til stedlige foreninger eller møder, ikke mindst i formiddags- og eftermiddagstimerne. Hvis ikke kulturcentrets eget sæsonprogram omfatter specielle arrangementer for visse aldersgrupper, vil det være naturligt, at lokaler udlånes eller udlejes til f.eks. visse former for ungdomsarbejde. Man bør dog have for øje, at benyttelse af lokalerne til anden virksomhed end kulturcentrets egen, kun bør ske til foranstaltninger, der ikke er til gene for kulturcentrets virksomhed som sådant.

Ved afgørelsen af, om et kulturcenter vil kunne godkendes i medfør af § 3, stk. 1, må overvejelserne vedrørende omfanget og arten af den kunstneriske og kulturelle aktivitet, jfr. pkt. e, således baseres på det ovenfor anførte.

Til § 2.

Som anført i de indledende bemærkninger foregår der f.eks. ved en del folkebiblioteker allerede en virksomhed, der i visse tilfælde kan tænkes omfattet af den i § 1 givne beskrivelse af kulturcentrets opgaver, ligesom enkelte museer og andre institutioner driver en nærbeslægtet virksomhed.

Det siges derfor i § 2, at institutioner, som oppebærer støtte i henhold til anden lovgivning, ikke omfattes af denne lov, selv om deres virksomhed helt eller delvis falder ind under § 1, idet tilskud selvagt ikke kumulativt kan bevilges til samme foranstaltninger i henhold til flere forskellige tilskudslove. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for, at der ydes statsstøtte til en tilbygning til en bestående selvejende kulturel institution, f.eks. en højskole, hvor støtten i givet fald ydes af undervisningsministeren efter højskolelovens regler, jfr. § 5, stk. 2, 1. pkt. og anmærkningerne hertil.

Det er ikke hensigten at udelukke, at en kulturcentervirksomhed kan godkendes etableret som tilskudsberettiget i et folkebiblioteks eller en anden tilskudsnydende institutions lokaler, når blot kulturcentervirksomheden administrativt og økonomisk adskilles fra anden virksomhed, jfr. bemærkningerne til § 3.

Til § 3.

Da der i hvert enkelt tilfælde under hensyn til de stedlige forhold må foretages en afgrænsning af, hvad der må kræves, for at der kan siges at foreligge et kulturcenter, og for at muliggøre en centraliseret kontrol med statens udgifter til dette formål, foreslås det bestemt, at ministeren for kulturelle anliggender, kan godkende kulturcentre som berettigede til statsstøtte.

Godkendelsen foreslås gjort betinget af, at en række nærmere angivne krav er opfyldt, men det er ikke hermed hensigten at gøre godkendelsen til et retskrav for ansøgeren, hvis betingelserne er opfyldte. Dels beror det i ikke ringe grad på den ansvarlige ministers skøn, om betingelserne i det enkelte tilfælde kan siges at være opfyldt, dels må det være muligt f.eks. af finansielle grunde at udsætte godkendelsen.

Til de enkelte bestemmelser i § 3 bemærkes følgende:

ad a.) Kulturcentret må enten være en kommunal eller en selvejende institution; andre etableringsformer - f.eks. som aktieselskab - bør ikke komme i betragtning. Institutionen må administrativt og økonomisk være adskilt fra andre institutioner; er kulturcentret kommunalt, og har det lokalefællesskab med en anden kommunal institution, kan sådan adskillelse kun gennemføres i det omfang, hvori det er foreneligt med kommunallovgivningen, men i sådanne tilfælde må der med henblik på tilskudsberegning til kulturcentret foretages fuld adskillelse af de to institutioners regnskaber ved regnskabsårets slutning.

ad b.) Det må anses for nødvendigt, at der foreligger udførlige vedtægter for institutionens virksomhed, omfattende bestemmelser om institutionens ledelse - herunder om bestyrelsens sammensætning, ansættelsen af en kunstnerisk leder og om kompetenceforholdet mellem bestyrelsen og lederen, om vilkårene for deltagelse i institutionens arrangementer, om betingelserne for udlån eller udlejning af lokaler til anden virksomhed m.v.

ad c.) Begrebet kulturcenter forudsætter tilstedeværelsen af en for formålet egnet ejendom eller lokaler, der kan danne hjemsted for den i § 1 beskrevne virksomhed. En spredning af virksomheden til forskellige bygninger vil kun rent undtagelsesvis være forenelig med kulturcenterbegrebet.

ad d.) Da godkendelsen af et kulturcenter ifølge lovforslagets §§ 6 og 7 bevirker, at der ydes statstilskud til institutionens drift, vil det være nødvendigt, at institutionens økonomiske grundlag fra stedlig side er sikret; for etableringsudgifternes vedkommende vil dokumentation for den fornødne kapital tilstedeværelse næppe frembyde problemer; kravet om, at de fra stedlig side fornødne midler til institutionens drift skal være sikret, før godkendelse kan meddeles, må forstås sådan, at driften under forudsætning af ydelse af statstilskud, kan forventes at være

økonomisk sikret i det tidsrum, for hvilket godkendelse er meddelt.

ad e.) Forud for en eventuel godkendelse må der forelægges ministeren planer for institutionens virksomhed, hvoraf det med tilstrækkelig klarhed fremgår, at institutionen opfylder de i bemærkningerne til § 1 nævnte krav, der må stilles til et kulturcenter. Planerne bør ikke blot mere alment beskrive, hvilke opgaver institutionen agter at løse, men de bør tillige omfatte detaillerede planer for den første sæson og retningslinier for de følgende,

ad f.) Kulturcentret må principielt være åbent for alle, men dette udelukker ikke, dels at der f.eks. fastsættes aldersbetingelser, dels at adgangen forudsætter betaling af et rimeligt kontingent samt entré til en række enkeltarrangementer - koncerter, teaterforestillinger, kunstudstillinger, filmaftener m.v. - idet institutionens økonomi i ikke uvæsentlig grad må baseres på indtægter af denne art.

Det er endvidere klart, at vedtægterne bør indeholde regler, der hjemler ret til afvisning eller eksklusion af personer, der ved deres optræden er uegnede til at deltage i institutionens arrangementer.

Er betingelserne opfyldt, og er på det givne tidspunkt de fornødne finansielle muligheder for at godkende nye kulturcentre til stede, bør godkendelse meddeles for en vis årrække for at give institutionen mulighed for at planlægge sit arbejde over en rimelig periode. Det foreslås derfor, at godkendelse meddeles for indtil 5 år ad gangen. Det er en forudsætning, at godkendelsesbetingelserne er opfyldt i hele perioden, og godkendelsen kan derfor tilbagekaldes, hvis dette ikke er tilfældet.

Planer og budget for institutionens virksomhed må hvert år forelægges ministeren til godkendelse, idet ministeren til stadighed må kunne overvåge, om institutionens virksomhed fortsat falder ind under loven om kulturcentre og ligeledes må have lejlighed til at vurdere, om institutionens budget er rimeligt. Godkendelse af institutionens budget giver dels kulturcentret vejledning med hensyn til hvilken virksomhed, der kan forventes støttet af statskassen, dels får ministeren ved behandlingen og godkendelsen af kulturcentrenes årsbudgetter overblik over statens udgifter til dette formål i det følgende finansår. Ved eventuelt kun at godkende dele af budgettet - f.eks. holde særlige bekostelige arrangementer uden for de tilskudsberettigende udgiftsposter i den pågældende sæson - kan mi-

nisteren medvirke til, at statens udgifter til kulturcentrene holdes inden for rimelige rammer.

Til § 4.

Kulturcentrene, der skal danne rammen om et eksisterende og formentlig voksende kulturliv, må selvsagt være af forskellig størrelse og udformning, betinget af den pågældende bys eller egns størrelse og befolkningstæthed. Nogle steder kan opgaven bedst løses ved opførelse af en selvstændig bygning, alene eller dog hovedsagelig bestemt til kulturcentrets virksomhed, andre steder forefindes måske allerede bygninger, der med fordel kan indrettes til formålet, og atter andre steder vil det være rimeligst at skabe kulturcentret ved at udbygge en bestående kulturel institution, så den tillige kan afgive plads til den her omhandlede virksomhed.

Der er således ikke tilsigtet nogen standardisering af kulturcenterbygningerne; generelt må dog anføres, at det vil være af betydning, om opgaven løses på et forsvarligt arkitektonisk og æstetisk plan, så bygningen såvel ved sin ydre fremtræden som navnlig ved den indvendige disposition af rummene og disses udformning bliver et attraktivt samlingssted for befolkningen - uden dog at antage karakter af luksusbyggeri.

Med hensyn til lokalebehovet henvises til det i bemærkningerne til § 1 anførte.

Efter bestemmelserne i § 4 kan der ydes statslån såvel til opførelse af en bygning til et kulturcenter som til erhvervelse og indretning af en ejendom i dette øjemed. De foreslåede regler svarer i princippet til de for folkehøjskoler og landsbrugsskoler, privatseminarier og visse andre skoleformer gældende låneregler. Det er en forudsætning, at institutionen som sådan er godkendt af ministeren, jfr. lovforslagets § 3, og at planer, tegninger og budget for byggeriet eller købet og vilkårene herfor har kunnet godkendes. Når disse betingelser er opfyldt, vil der være grundlag for at søge et statslån på indtil 50 % af den af ministeren godkendte anskaffelsessum, herunder værdien af grund og inventar, samt indretningsudgiften. Ydelse af statslån forudsætter finansudvalgets tilslutning i hvert enkelt tilfælde.

Er kulturcentret dannet som en selvejende institution, må denne - uden optagelse af lån - selv have tilvejebragt 1/6 af den fornødne kapital, medens resten kan fremskaffes ved optagelse af lån. Er denne bestemmelse ikke opfyldt, kan lån normalt ikke ydes en selvejende institution. Det kan dog ikke udelukkes, at det under

særlige omstændigheder — f.eks. hvor den selvejende institution til finansiering af et større projekt kan skaffe en væsentlig del, men ikke helt 1/6 af anskaffelsessummen - vil kunne forekomme urimeligt at afvise at yde statslån, og det foreslås derfor, at ministeren bemyndiges til, når særlige omstændigheder foreligger, at dispensere fra kravet om, at den selvejende institution uden optagelse af lån selv skal indskyde mindst 1/6 af anskaffelsessummen.

For så vidt et kulturcenter fra stedlig side agtes finansieret delvis derved, at der i bygningen indrettes visse lokaler, bestemt til andre formål - f.eks. kontorer for offentlig eller privat virksomhed, butikker, biografteater - er det klart, at dette må medføre en begrænsning af et eventuelt statslån, således at dette kun kan ydes i forhold til en ved særskilt vurdering fastsat værdi af de lokaler, der er bestemt til kulturcentrets virksomhed. Denne regel tager ikke sigte på den lejlighedsvis udlejning af enkelte lokaler i kulturcentret, f.eks. en sal, til møder, foreninger eller kurser, men omfatter alene lokaler, der ikke indgår i institutionens lokalemasse.

At statslånet i de ovennævnte tilfælde begrænses som angivet, bør ikke medføre en tilsvarende begrænsning af institutionens muligheder for at optage lån i ejendommen forud for statslånet; dette bør også i disse tilfælde respektere foranstående lån, der ikke overstiger en tredjedel af den samlede ejendoms opførelsessum, idet man ikke ved den i stk. 2 angivne bestemmelse tilstræber en øget sikkerhed for lånet men alene en begrænsning af dets størrelse.

Lånenes afdrags- og rentevilkår bør ligeledes fastsættes således, at de er identiske med de for højskoler m.fl. gældende regler, hvorfor det foreslås, at lånene bliver afdragsfrie og forrentes med 4 % p.a. Lånet bør fra statens side være uopsigeligt, så længe lånevilkårene overholdes, og godkendelse efter § 3 ikke er udløbet eller tilbagekaldt, idet det stedse må være en forudsætning, at bygningen anvendes til kulturcentervirksomhed af en sådan art, at betingelserne i § 3 fortsat er opfyldt.

Lån, ydet til selvejende institutioner, bør sikres ved oprykkende panteret i bygningen med grund og tilhør næst efter lån, der ikke må overstige en tredjedel af ejendommens værdi. Man foreslår denne begrænsning, der svarer til højskolelovens lånebestemmelser, under hensyn til ønskeligheden af at institutionens driftsbudget holdes på et rimeligt niveau.

Medens de i denne paragraf foreslåede regler

som nævnt svarer til højskolelovgivningens tilsvarende bestemmelser, har man ikke ment i forslaget at burde optage en til højskolelovens § 17 svarende bestemmelse om hjemmel for ydelse af lån til senere tilbygninger m.v., idet nærværende lovforslag jo tager sigte på etablering af ikke tidligere eksisterende institutioner, hvorfor udvidelse af de pågældende nybygninger ikke vil komme på tale, før den eventuelle lov om kulturcentre ifølge bestemmelsen i forslaget § 10 skal forelægges folketetinget til revision, ved hvilken en bestemmelse om hjemmel for ydelse af lån til tilbygninger m.v. formentlig bør indarbejdes i loven.

En særlig mulighed for en gunstig løsning af stedlige behov for oprettelse af et kulturelt samlingssted af den her omhandlede art foreligger ved en kombineret benyttelse af teaterlovens og nærværende forslags bestemmelser.

I henhold til kapitel 5 i lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre kan der på visse betingelser ydes lån til kommuner eller selvejende institutioner til indretning af nye teaterlokaler for turnerende teatervirksomhed, ligesom der er mulighed for ydelse af lån til erhvervelse af teaterbygninger og udvidelse eller forbedring af disse. Ifølge lovens kapitel 2 er der ud over bestemmelserne om statstilskud til landsdelsscener åbnet mulighed for at yde statsstøtte til kommunale teatre. En samtidig løsning af det stedlige behov for et funktionsdygtigt teater og for et kulturcenter i denne lovs forstand vil formentlig i flere tilfælde med held kunne søges gennemført, idet ikke blot statsstøtte ved kulturministeriets formidling kan søges tilvejebragt til begge institutioner, men et lokalemæssigt fællesskab kan tilvejebringes f.eks. ved benyttelse af teatrets foyer til udstillinger og møder og ved teatersalens og scenens anvendelse også til kulturcentrets øvrige virksomhed.

Det er dog en forudsætning for at opnå statslån til indretning af et teater, at bygningen opfylder en række krav med hensyn til størrelse og indretning. Ministeriet for kulturelle anliggender vil udgive en vejledning om indretning af teaterlokaler, hvoraf disse krav vil fremgå.

Til § 5.

En kulturcentervirksomhed, som den er beskrevet i lovforslagets § 1, jfr. bemærkningerne til nævnte paragraf, vil også kunne etableres i tilknytning til en anden kulturel institution. I de færreste tilfælde vil en sådan institution råde

over alle de for et kulturcenters virksomhed fornødne lokaler, hvorfor en udvidelse af institutionens bygning ved tilbygning eller fremskaffelse af supplerende lokaler på anden måde oftest vil være fornøden.

Som kulturelle institutioner, der kan forventes at vise sig egnede til udbygning, så de tillige kan påtage sig en kulturcentervirksomhed i denne lovs forstand, kan nævnes folkebiblioteker, visse kunstmuseer, teaterbygninger, højere læreanstalter, seminarier, folkehøjskoler, erhvervsskoler og andre skoler.

Ligesom det imidlertid er klart, at tilskud til kulturcentrets drift i sådanne tilfælde må forudsætte en administrativ og økonomisk adskillelse af de to institutioner, jfr. bemærkningerne til § 3 a) og til § 6, vil det være nødvendigt, at det i hvert enkelt tilfælde nøje fastlægges, hvilke lokaler den pågældende institution - »moderinstitutionen« - må siges at have behov for til eget brug og hvilke, der alene skyldes institutionens udvidelse til kulturcenter i denne lovs forstand. Der kan selvfølgelig ikke med hjemmel i en lov om kulturcenter ydes statslån til tilvejebringelse af lokaler, som vedkommende institution allerede til eget behov bør råde over.

Der må i øvrigt sondres mellem udvidelse af henholdsvis en kommunal og en selvejende kulturel institution.

For så vidt angår en bestående *kommunal* kulturel institution foreslås der tilvejebragt hjemmel for ydelse af statslån til en tilbygning efter reglerne i § 4, men som nævnt kun i det omfang, hvori tilbygningen ikke efter lovgivningen om etablering af institutioner af den pågældende art må anses for en naturlig bestanddel af en sådan institution. Der vil således ikke kunne ydes statslån til tilbygningen, hvis f.eks. de gældende normer for etablering af et folkebibliotek angiver de lokaler, der ønskes tilbygget, som en naturlig bestanddel af et folkebibliotek. En afgrænsning af bygningskravene må foretages i hvert enkelt tilfælde med bistand af de sagkyndige instanser, herunder den centralstyrelse, under hvis ressort institutionen henhører.

Oprettes et kulturcenter ved tilbygning til en bestående *sevejende institution*, frembyder der sig særlige problemer. Forslaget til udbygningen kan kun søges fremmet af bestyrelsen for »moderinstitutionen«, idet alene den kan disponere over ejendommen brugsmæssigt og økonomisk; alligevel må der etableres en særlig bestyrelse for kulturcentret som institution, selv om dennes medlemmer for en dels vedkommende forment-

lig vil være identiske med medlemmerne af »moderinstitutionens« bestyrelse. Det må anses for juridisk vanskeligt gennemførligt og administrativt uhensigtsmæssigt, dersom statslån til samme bygningskompleks kunne bevilges i henhold til to forskellige love, der måske henhører under hver sit ministeriums ressort. Ønskes således et kulturcenter etableret ved tilbygning til en folkehøjskole, må supplerende statslån hertil søges af undervisningsministeren efter reglerne i loven om folkehøjskoler men under henvisning også til loven om kulturcentre; det må dog være en forudsætning herfor, at kulturcentret er godkendt i henhold til § 3, og at planer og tegninger dertil er godkendt af kulturministeren. Lånet bør ydes med folkehøjskolen som låntager, idet alene denne såvel administrativt som juridisk har beføjelse til at disponere over ejendommen. Skulle kulturcentret ophøre med at virke som sådant, vil forpligtelserne i henhold til lånevilkårene herefter alene påhvile folkehøjskolen, medens de øgede bygningsudgifter under kulturcentrets beståen modsvares af lejeindtægter, jfr. § 6, stk. 2.

Er der derimod ikke i den for den pågældende institution gældende lovgivning hjemmel for ydelse af statsstøtte til dækning af institutionens anlægsudgifter, idet disse alene påhviler den selvejende institution, f.eks. et kunstmuseum, må statslån til institutionens udbygning kunne ydes efter reglen i § 5, stk. 1. Herved tilvejebringes en ønskelig ligestilling med hensyn til de økonomiske vilkår for udbygning af f.eks. et kommunalt folkebibliotek, en folkehøjskole og et museum til kulturcenter.

De i nærværende paragraf omhandlede regler bør finde tilsvarende anvendelse, hvor den institution, der agtes udbygget til kulturcenter, endnu ikke er oprettet eller agtes overflyttet til en nybygning. I sådanne tilfælde må det på grundlag af foreliggende planer og tegninger fastslås, hvilke lokaliteter, der må siges at være indarbejdet i planen for at muliggøre, at institutionen tillige kan virke som kulturcenter; et eventuelt statslån vil da alene kunne søges ydet i forhold til værdien af den sidstnævnte del af byggeriet.

Bestemmelserne i § 5 omhandler kun tilbygninger til kommunale eller selvejende institutioner, men der er naturligvis intet til hinder for, at lokaler til et kulturcenter kan tilvejebringes ved tilbygning til en kulturel statsinstitution, som opføres for statsmidler, og hvis drift finansieres efter principperne i §§ 6 og 7.

Til § 6.

Medens spørgsmålet om ydelse af statslån til etablering af et kulturcenter ifølge nærværende lovforslag skal forelægges de bevilgende myndigheder i hvert enkelt tilfælde, vil det være nødvendigt, at driftstilskud til allerede etablerede og godkendte kulturcentre kan påregnes ydet under visse i loven angivne betingelser. Hvis ydelsen af driftstilskud til sådanne centre blev gjort til et rent diskretionært anliggende, ville det medføre, at de stedlige instanser - kommunerne eller den selvejende institution - næppe turde påtage sig opgaven at oprette kulturcentre.

Det er klart, at de kulturcentre, til hvilke der er ydet statslån i henhold til § 4, har krav på en særlig sikkerhed for, at staten - så længe institutionen løser sin opgave som kulturcenter - yder et tilskud til bygningens drift, der ikke er afhængigt af ministerens skøn eller størrelsen af en forhåndenværende bevilling. Det foreslås derfor, at der til sådanne kulturcentre ydes et *bygningstilskud* på halvdelen af de dokumenterede nettoudgifter ved ejendommens drift.

I udgifterne kan ikke medregnes hoveddistanssættelser eller andre større bygningsarbejder; ej heller kan afdrag på lån som kapitalopsparing henregnes under driftsudgifter.

I de indtægter, der fradrages inden nettoudgiftens fremkomst, bør medregnes ikke blot mulige faste lejeindtægter og forpagtningsafgifter men også indtægten ved lejlighedsvis udlejning af lokaler.

Til kulturcentre, hvis lokaler er tilvejebragt ved tilbygning til en anden kulturel institution med statslån i henhold til lovforslagets § 5 eller uden statslån, kan der ikke ydes bygningstilskud efter disse regler, idet det ikke vil være muligt med fornøden nøjagtighed og sikkerhed at beregne nettobygningsudgifter alene for en del af en bygning. I disse tilfælde foreslås derfor ydet et *huslejetilskud*, der - for mest muligt at modsvare det ovennævnte bygningstilskud - findes at burde fastsættes til halvdelen af de af ministeren godkendte udgifter til husleje og sædvanlig vedligeholdelse af lokalerne, for så vidt denne påhviler lejeren. Det vil altså som regel være halvdelen af den faktisk erlagte husleje efter fradrag af fremlejeindtægter, der ydes; men i tilfælde hvor den ydede husleje skønnes urimelig høj, ydes kun refusion i forhold til det godkendte beløb.

En særlig situation opstår i tilfælde, hvor lokaler er stillet gratis til rådighed for institutio-

nen; i sådanne tilfælde bør vedligeholdelsesudgifter kunne medregnes blandt de tilskudsberettigende udgifter.

Til § 7.

Ud over tilskuddet til bygningens drift (henholdsvis huslejetilskud) finder man, at der bør ydes et tilskud til driften i øvrigt. Reglerne om dette sidste tilskud er forskellige, alt efter som institutionen er kommunal eller selvejende.

For kommunale institutioner foreslås, at statens tilskud ydes med halvdelen af de af institutionens nettoudgifter, som ikke indgår i beregningen af tilskud efter § 6. Da institutionens budget forudgående er blevet godkendt af ministeren, og da der herigennem er givet udtryk for, i hvilket omfang institutionens driftsudgifter vil kunne danne grundlag for statstilskud, må beregningsgrundlaget for statstilskuddet begrænses til de nettoudgifter, der — sammenholdt med det i henhold til § 3, stk. 3, godkendte budget — kan godkendes af ministeren. Medens det således kan påregnes med sikkerhed, at et regnskab, der svarer til et godkendt budget, kan danne grundlag for statstilskuddets beregning, vil merudgifter, der ikke hidrører fra sædvanlige prisstigninger, kun kunne forventes taget i betragtning i begrænset omfang, f.eks. i tilfælde, hvor budgetterede entréindtægter har svigtet. Til bygningsudgifterne (huslejen) ydes som nævnt tilskud i forhold til dokumenterede nettoudgifter, altså uafhængigt af et konkret skøn, og bygningsregnskabet må derfor holdes adskilt fra institutionens øvrige driftsregnskab, hvor refusionens størrelse i højere grad er afhængig af ministerens godkendelse af regnskabet.

Det må af ministeriet fastslås, hvilke udgifter der bør medtages under bygningsudgifter og hvilke, der henhører under det øvrige driftsbudget.

For kommunale institutioners vedkommende foreslås således i realiteten etableret en ordning, hvorved et fremkommende driftsunderskud dækkes ligeligt af stat og kommune, dog at statstilskuddet til den del af driften, der ikke falder ind under bygningens drift som sådan, kun kan ydes i forhold til det af ministeren godkendte regnskab.

For selvejende institutioners vedkommende foreslås ydet et statstilskud af samme størrelse som de faste stedlige tilskud, idet man her ikke ved ydelse af halvdelen af et eventuelt driftsunderskud efter de ovenfor beskrevne retningslinier kan afhjælpe, at institutionen mangler

dækning for den anden halvdel af underskuddet. Ved ydelse af 100 % af de faste stedlige tilskud — efter fradrag af statens tilskud til bygningsudgifterne — undgås en direkte sammenkædning af driftsresultatet og størrelsen af statens tilskud. Ved faste stedlige tilskud forstås mere kontinuerlige tilskudsyd eiser, jfr. den for såvel kunstmuseer som kulturhistoriske museer trufne tilskudsordning (lov nr. 118 af 15. april 1964 om statstilskud til kunstmuseer og lov nr. 54 af 4. marts 1964 om ændring af lov om de kulturhistoriske lokalmuseer). Ved den nævnte ordning sikrer man sig, at den lokale interesse for den pågældende institution har en sådan styrke, at den manifesterer sig i en ikke ubetydelig økonomisk indsats, og man opmuntrer ved tilsagn om ydelse af det samme beløb fra staten, som ydes i faste stedlige bidrag, til en rimelig ajourføring af institutionens driftsmidler.

Til § 8.

Fastsættes statstilskuddet til 100 % af de faste stedlige tilskud, vil der være mulighed for, at en selvejende institution i et eller flere regnskabsår, hvor kulturcentrets arrangementer har haft stor tilslutning, kan få overskud på driftsregnskabet. Det findes derfor rimeligt, at det i loven fastsættes, at sådant overskud skal henlægges i en reservefond til imødegåelse af eventuelt underskud i følgende regnskabsår; dog bør midlerne med ministerens tilslutning kunne anvendes til andre formål, f.eks. visse påkrævede ekstraordinære anskaffelser eller bygningsforbedringer.

Da det ikke findes rimeligt, at en institution på grundlag af offentlige tilskud skal kunne opspare en større kapital, foreslås det bestemt, at ministeren, hvis reservefondens ved et regnskabsårs udløb udgør mere end det i samme regnskabsår oppebårne statstilskud, kan kræve det overskydende beløb anvendt til nedbringelse af statstilskuddet for følgende år. Når sådan anvendelse af det overskydende beløb ikke foreslås gjort obligatorisk, skyldes det, at der kan tænkes tilfælde, hvor f.eks. en hoveddistandsættelse, en fornyelse af inventar eller overtagelse af nye lokaler kan motivere, at en fortsat forøgelse af reservefondens bør tillades.

Til § 9.

For at sikre kulturcentrene en passende driftskapital foreslås det, at der kan udbetales forskud på grundlag af et godkendt budget. Sådant forskud må begrænses til beløb, der klart ligger inden for rammen for det endelige tilskud.

Til § 10.

Når der efter forløbet af et vist åremål, formentlig 5 år, efter lovens ikrafttræden kan forventes at være etableret forskellige typer af kulturcentre, herunder institutioner i egen bygning, hvorved et passende erfaringsgrundlag er tilvejebragt, bør forslag til revision af loven forelægges for folketinget.

Størrelsen af statens årlige udgifter til kulturcentre kan ikke forud beregnes, men der bør afsættes en rammebevilling på de årlige finanslove, inden for hvilken udgifterne til drift af kulturcentre principielt må holdes. Da som nævnt tilskud til driften af de kulturcentre, der er opført med statslån må være sikret, kan godkendelse af nye kulturcentre kun ske i det omfang, de dermed forbundne tilskud skønnes at kunne afholdes inden for rammen. Det må herved fremhæves, at bevillingsrammen til en vis grad må være fleksibel, idet bygnings- og driftstilskud til allerede godkendte kulturcentre først ved den efterfølgende regnskabsaflæggelse kan endeligt beregnes.

Bevillingsrammen for de første 5 finansår efter lovens ikrafttræden foreslås fastsat til i alt 20 mill. kr. for hele perioden til ydelse af statslån.

Til belysning af hvor stort et behov der kan forventes at blive for statsstøtte til driften af kulturcentre, er der i det ministerielle udvalgs betænkning opstillet anslåede budgetter for kulturcentre af forskellig størrelse. For et stort kulturcenter til ca. 6 mill. kr. er beregnet et driftstilskud på 350-400.000 kr. For et mellemstort center til en anlægsudgift på 3 mill. kr. er tilskuddet anslået til 200-225.000 kr. og for et mindre kulturcenter, etableret i lejede lokaler 50.000 kr. årlig. Såvel disse tal som vurderingen af, i hvor stort et omfang der efter vedtagelse af en lov om statsstøtte til kulturcentre vil blive oprettet sådanne institutioner, må efter sagens natur hvile på et skøn, og man anslår, at der i det første år efter lovens vedtagelse, hvor der ikke fremkommer udgifter til drift af særlige til kulturcentre opførte bygninger, vil være behov for en bevilling på 500.000 kr., og at der på længere sigt bør afsættes ikke under 2 mill. kr. årligt til dette formål.

